

**Joroisten kunnan
kaksivuotisen
esiopetuskoikeilun
opetussuunnitelma**

Nimi	Joroisten kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelma
Kunta	Joroinen
Hyväksymispäivämäärä	8.6.2021
Pdf luotu	5.6.2023

SISÄLTÖ

1. Perusteiden käyttäjälle.	1
2. Kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen kokeiluopetussuunnitelma.	2
2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet.	2
2.2. Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma.	3
2.3. Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset.	4
3. Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa.	6
3.1. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	6
3.2. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen.	7
3.2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen Joroisten kunnassa.	9
3.3. Kaksivuotista esiopetusta ohjaavat yleiset velvoitteet.	9
3.4. Arvoperusta.	11
3.4.1. Joroislaisen esiopetuksen arvoperusta.	11
3.5. Oppimiskäsitys.	12
3.6. Laaja-alainen osaaminen.	13
3.7. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	16
4. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.	17
4.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.	18
4.1.1. Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet Joroisissa.	20
4.1.2. Toimintakulttuurin arvioinnin käytännöt Joroisissa.	23
4.2. Oppimisympäristöt.	24
4.2.1. Oppimisympäristöt Joroisten esiopetuksessa.	25
4.3. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	26
4.3.1. Yhteistyö siirtymävaiheissa.	28
4.3.2. Yhteistyö huoltajien kanssa.	29
4.3.3. Yhteistyö perusopetuksen kanssa.	30
4.3.4. Monialainen yhteistyö.	30
Sosiaalityö.	30
Seurakunta.	31
Pelastuslaitos.	31
4.4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja yhteistyö paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	31

5. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa.	33
5.1. Monipuoliset työtavat.	33
5.1.1. Monipuoliset työtavat Joroisissa.	34
5.2. Pedagoginen dokumentointi.	35
5.2.1. Pedagoginen dokumentointi Joroisissa.	35
5.3. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	36
5.3.1. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Joroisissa.	37
5.4. Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa.	37
5.4.1. Kielten rikas maailma.	38
5.4.2. Ilmaisun monet muodot.	41
5.4.3. Minä ja meidän yhteisömme.	43
5.4.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	45
5.4.5. Kasvan, liikun ja kehityn.	48
5.4.6. Oppimisenalueiden erityispiirteitä Joroisissa.	50
5.5. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia.	50
5.5.1. Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus Joroisissa.	52
5.6. Opetuksen tavoitteet ja toteuttaminen paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	52
6. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki.	53
6.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	53
6.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Joroisissa.	54
6.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana.	54
6.2.1. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana Joroisissa.	54
6.3. Yleinen tuki.	55
6.4. Tehostettu tuki.	55
6.5. Erityinen tuki.	57
6.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	60
6.7. Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	62
7. Opiskeluhoolto.	66
7.1. Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	66

1. Perusteiden käyttäjälle

Perusteiden käyttäjälle

Joulukuussa 2020 valtioneuvosto hyväksyi lain kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Kokeilu alkaa elokuussa 2021 ja päättyy toukokuussa 2024. Opetushallitus on laatinut nämä kokeiluopetussuunnitelman perusteet kokeilua varten. Perusteissa määrätään kaksivuotisen esiopetuksen pedagogisesta toteuttamisesta.

Tämä perustemääräys pohjautuu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014), mutta sitä on tarvittavilta osin muokattu kokeiluun sopivaksi. Kasvun ja oppimisen tukea (kolmiportainen tuki) sekä Oppilashuoltoa käsittelevät luvut ovat vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia, sillä niihin ei ole lainsäädännössä tehty muutoksia. Perusteita laadittaessa on myös hyödynnetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018), esiopetusta ja varhaiskasvatusta koskevan tutkimuksen, arvioinnin ja kehittämistyön tuloksia sekä perusteiden valmistelun aikana eri asiantuntijoilta saatua palautetta.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu toteutetaan kokeiluun valituissa kunnissa ja siihen osallistuu vain osa 5- ja 6-vuotiaista lapsista. Huoltajat hakevat lapsilleen paikkaa kaksivuotiseen esiopetukseen kokeilukuntien antaman informaation ja ohjeiden mukaisesti. Kaksivuotinen esiopetus ja siihen liittyvä toiminta on kokeiluun osallistuville lapsille maksutonta. Vanhempien on myös mahdollista saada avustusta lasten kuljetukseen tarvittaessa. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen.

Kokeiluperusteissa korostetaan lapsilähtöistä, leikkiin ja tutkivaan havainnointiin perustuvaa pedagogiikkaa sekä lasten hyvinvoinnista huolehtimista. Kaksivuotisessa esiopetuksessa kukin lapsi saa edetä oppimisessaan omaan tahtiinsa. Kaksi vuotta antaa aiempaa paremman mahdollisuuden keskittyä pitkäkestoisesti esiopetuksen tavoitteiden mukaiseen toimintaan sekä toiminnan kehittämiseen. Perusteet on laadittu niin, että sen mukainen toiminta ja opetus muodostavat luontevan osan lasten oppimisen polkua varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

Kokeilukunnat laativat oman, paikallisen kokeiluopetussuunnitelman näiden perusteiden mukaisesti. Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tarkennetaan kokeilun perusteiden tavoitteita. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon aiempaa nuoremmat lapset sekä lasten eheän päivän järjestämisen. Merkittävä muutos on myös kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon ulottuminen kokeilussa mukana oleviin 5-vuotiaisiin.

Kokeilun luonteen mukaisesti Opetushallitus kannustaa kokeilukuntia rohkeaan kehittämisotteeseen kokeilutoimipaikoissa!

2. Kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen kokeiluopetussuunnitelma

2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet

Nämä opetussuunnitelman perusteet on kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta annetun lain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys[1], jonka mukaan paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja kaksivuotinen esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua koskevan lain ohella erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Kokeiluperusteiden tehtävänä on tukea kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutusta. Erityisenä tehtävänä on edistää sujuvia siirtymiä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys turvaten[3]. Perusteet on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus-, arviointi- ja kehittämistyön tuloksia.

Kokeilun opetussuunnitelman perusteissa määrätään kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetuksen tavoitteista, oppimisen alueista ja niiden keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja esiopetuksen yhteistyön sekä kasvun ja oppimisen tuen ja oppilashuollon toteuttamisesta.[4] Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi perusteasiakirja sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Näissä perusteissa jokaisen luvun päätteeksi on koottu ohjeet paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laatimista ja kehittämistä varten. Opetussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Oppilas- ja opiskelijalain muutoksen[5] myötä tässä perusteasiakirjassa siirrytään käyttämään oppilashuollosta lain mukaista käsitettä opiskeluhoito. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa. Kokeiluun osallistuvista opetuksen järjestäjistä käytetään kokeilulain mukaista käsitettä kokeilukunta ja esiopetuksen yksiköistä käytetään kokeilulain mukaista käsitettä kokeilutoimipaikka. Kokeilulain mukaisesta kaksivuotisesta esiopetuksesta käytetään myös lyhyempää käsitettä esiopetus.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelmakokonaisuus on nelitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta perusteasiakirjasta, paikallisista opetussuunnitelmista, vuosittaisista suunnitelmista[5a] sekä lasten oppimissuunnitelmista.

[1] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 3 § 2 mom.

[2] Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 §

[3] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 2 mom.

[4] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 2 mom.

[5] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (377/2022)

[5a] Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

2.2. Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa mukana olevan kokeilukunnan tulee laatia paikallinen kokeiluopetussuunnitelma ja tehdä päätös sen käyttöön ottamisesta ennen kokeilun alkamista 1.8.2021[6]. Kokeilukunta voi tehdä yhteistyötä muiden kokeiluun osallistuvien kuntien kanssa myös paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa.

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma[7]. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa kokeilutoimipaikoissa. Kokeilukunta ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Kukin kokeilukunta hyväksyy kokeiluopetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten[7a].

Lisäksi kokeilukunnan tulee laatia kokeiluopetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista[8]. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin kokeilutoimipaikassa kyseisen vuoden aikana toteutetaan. Myös lasten oppimissuunnitelmat sekä kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat[9] laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa olevalle, tehostettua tukea saavalle lapselle tulee laatia oppimissuunnitelma. Erityisen tuen piirissä olevalle lapselle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)[10]. Näiden suunnitelmien laadinnasta ja sisällöstä määrätään tarkemmin näiden perusteiden luvussa 5 (Kasvun ja oppimisen tuki). Tavoitteellisuuden vahvistamiseksi opettaja voi laatia esiopetusryhmän kaikille lapsille oppimissuunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Kokeiluun osallistuvista lapsista suurin osa osallistuu esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen, jossa varhaiskasvatustilain mukaisesti on laadittava lapsikohtainen suunnitelma[11]. Lasten yhtenäisen päivän ja oppimisen polun näkökulmasta yhden lapsikohtaisen suunnitelman käyttö esiopetuksessa ja sen lisäksi annettavassa varhaiskasvatuksessa olisi perusteltua. Lapsikohtainen suunnitelma tukee myös huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kokeilukunta voi päättää kokeilla yhtenäistä oppimissuunnitelmaa kokeilutoimipaikoissa. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden osalta noudatetaan luvun 5 määräyksiä.

Kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- varhaiskasvatussuunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[12]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[13]
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma[14]

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää järjestää kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä mahdollisuuksia tutustua kaksivuotisen esiopetuksen perusteisiin ja niihin tehtyihin muutoksiin, keskustella ja pohtia omien yksiköiden nykyisiä pedagogisia vahvuuksia sekä kehittämisen kohteita uudistuvan esiopetuksen näkökulmasta. Nämä keskustelut ovat perusta laadukkaana paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laatimiselle ja käyttöönotolle. Keskustelulle työyhteisöissä sekä kokeilun yhteistyölle on hyvä varata mahdollisuuksia koko kokeilun aikana.

Kokeilukunnan tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin[15]. Kokeilukunnalla on myös velvoite osallistua kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun liittyvään ulkoiseen arviointiin ja tutkimukseen[16].

Mahdolliset muutokset näihin kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Kokeilukunta voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

[6] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 3 mom.

[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 1 mom. (377/2022)

[7a] Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

[8] Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

[9] Perusopetuslaki 16 a § ja 17 a § (642/2010)

[10] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (628/1998)

[11] Varhaiskasvatustalaki (540/2018) 23 § ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), luku 1.3 Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset

[12] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

[13] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

[14] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

[15] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

[16] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 10 §

2.3. Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset

Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma[17] laaditaan kokeilukunnan päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata. Perusteissa määrätään, mitä osia kokeiluperusteista liitetään paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan, ja missä osissa on mahdollista tai välttämätöntä määritellä kaksivuotisen esiopetuksen toteuttamista ja tavoitteita paikallisesta näkökulmasta. Myös paikallisesti tarkennettavissa osissa voi hyödyntää soveltuvien osien perustetekstiä. Paikallisesti määriteltävien osuuksien tulee olla perusteiden määräysten mukaisia.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa noudatetaan näiden perusteiden rakennetta. Opetushallitus suosittelee kaikkia kokeiluun osallistuvia käyttämään ePerusteet -palvelua paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa ja julkaisemaan opetussuunnitelmansa kyseisessä palvelussa. Yhteisen alustan käyttö tukee kokeilun yhteistyötä ja esiopetuksen kehittämistä.

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa valmisteltaessa kokeilukunta päättää,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten kokeiluopetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- miten kokeiluopetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan kokeilun aikana ja miten sitä kehitetään

- miten kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan kokeiluopetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- lapsikohtaisten oppimissuunnitelmien käytöstä ja laatimisen prosessista
- sisällytetäänkö tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain edellyttämät suunnitelmat osaksi kokeiluopetussuunnitelmaa[18][19]
- miten kokeiluopetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajia, perusopetusta, sosiaali- ja terveystointia sekä muita sidosryhmiä

[17] Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

[18] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

[19] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

Joroisten kunnan kaksivuotisen esiopetuskokeilun opetussuunnitelma on suomenkielinen. Opetussuunnitelman laatimiseen koottiin työryhmä, johon kuuluivat Joroisten kunnan esiopetuspätevät varhaiskasvatuksen opettajat, päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Työryhmä jaettiin kolmeen pienempään ryhmään ja jokainen ryhmä valmisteli perusteista sovitut luvut yhteistä keskustelua varten. Covid 19 -pandemian vuoksi työryhmä tapasi etänä kolme kertaa. Keskustelun pohjalta opetussuunnitelman kirjasivat varhaiskasvatuksen opettajat Mari Kotivuori ja Elmiina Toroi-Räisänen, päiväkodin johtaja/varhaiskasvatuspäällikkö Kirsi Toroi sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja Tanja Savolainen.

Kokeiluopetussuunnitelman toteutumisen arvioinnin ja kehittämisen käytännöt kirjataan Joroisten varhaiskasvatuksen pedagogisen johtamisen suunnitelmaan, joka löytyy intrasta.

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, joten varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistyö on joustavaa. Esiopetus ja varhaiskasvatus toimivat samoissa tiloissa ja henkilökunta on yhteistä. Opetussuunnitelman tekovaiheessa peruskoulun kanssa tehtävän yhteistyön määrää ja laatua pohdittiin yhdessä alkuopetuksen opettajien kanssa niin Kirkonkylällä kuin Kuvansissa.

Kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon seuraavat suunnitelmat:

- Joroisten kunnan esiopetussuunnitelma 2016
- Joroisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2019
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Varkaus ja Joroinen 2016-2019, päivitys tulossa 12/2021
- Perusopetuksen opetussuunnitelma
- Yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- Kestävän kehityksen ja kulttuurikasvatuksen suunnitelma
- "Ei kiusata!" -suunnitelma

Muutaman kuukauden kuluttua esiopetuksen alkamisesta, kun lapsi on tullut tutuksi, laaditaan jokaisella lapsella henkilökohtainen esiopetussuunnitelma yhdessä lapsen, huoltajien ja esiopettajan kanssa. Lapsen oppimissuunnitelma kirjataan ja arkistoidaan Wilmassa.

Huoltajia tiedotetaan siitä, että kokeiluopetussuunnitelma on luettavissa kunnan internet-sivuilla. Ryhmien vuosisuunnitelmat ovat Wilmassa ja Päiväkotipiirri vuosikello blogissa (www.paivakotipyrrri.wordpress.com). Henkilökunta laatii vuosisuunnitelman toteutumisesta toimintakertomuksen, jonka laadinnassa hyödynnetään niin henkilökunnan, lasten kuin huoltajien arviointia kuluneen vuoden tapahtumista.

3. Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa

3.1. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumoa, perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen[20].

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla[21]. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana.

Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 (Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa) kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella kokeilutoimipaikoissa ja kokeilukunnan tasolla on tärkeä merkitys.

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014) kuvattu esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet koskevat myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua. Kokeilussa painottuu kuitenkin entistä vahvemmin kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys. Kokeilussa korostetaan myös lapsen päivän eheyttä.

Tavoitteena on, että kaksivuotisesta esiopetuksesta muodostuu pedagogisesti eheä kokonaisuus. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja otetaan huomioon lasten mielenkiinnon kohteet opetuksen järjestämisessä. Esiopetuksen kaksivuotisuus tarjoaa uusia mahdollisuuksia keskittyä ja syventyä oppimisen alueiden toteuttamiseen ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Kahden vuoden kesto antaa lapsille aikaa kasvaa ja oppia omassa tahdissa.

Myös lasten yksilölliset tuen tarpeet on mahdollista huomioida kaksivuotisessa esiopetuksessa entistä aiemmin ja paremmin. Kokeilu vahvistaa esiopetuksen merkitystä lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

Kaksivuotinen esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät kokeiluperusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen kokeiluopetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut pedagogisen toiminnan tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa ja oppimisympäristöjä kehitettäessä.

Kokeilun myötä esiopetuksen piiriin tulee aiempaa nuorempia lapsia, joiden tarpeisiin kiinnitetään erityistä huomiota. Kaksivuotinen esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon myös lasten tarvitsema hoito ja huolenpito.

Leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksen toiminnassa. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Tavoitteena on, että esiopetuksessa lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Kaksivuotista esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä esiopetukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

[20] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 1 § 2 mom.

[21] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta, sivu 34./ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 § 1 mom.

3.2. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen

Kaksivuotisen esiopetuksen järjestäminen perustuu lakiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta[22]. Tässä luvussa käsitellään keskeisiä järjestämistä koskevia velvoitteita. Tarkemmat järjestämistä koskevat säännökset on määritelty kokeilulaissa.

Kokeilukunta, jonka koeryhmään kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä lapsia, on velvollinen järjestämään kaksivuotista esiopetusta erikseen molempia kieliryhmiä varten[23].

Kaksivuotisen esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta.[24] Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.5 Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisessä otetaan huomioon opetusalaa koskevat kelpoisuussäädökset[25]. Kokeilua ei saa järjestää sellaisessa esiopetuksen toimipaikassa, missä lapsella ei ole mahdollisuutta esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen[26]. Tarjoamalla esiopetus ja sen lisäksi annettava varhaiskasvatus samassa paikassa pyritään varmistamaan lapsen eheä päivä ja pysyvät vuorovaikutussuhteet.

Kokeilukunnan vastuulla on huolehtia kohdejoukkoon kuuluvien lasten ja näiden huoltajien riittävästä tiedottamisesta[27]. Kokeilukunnalla on velvollisuus ilmoittaa koeryhmään kuuluvan lapsen huoltajalle mahdollisuudesta hakea kaksivuotiseen esiopetukseen ja hyväksyä koeryhmään kuuluvan lapsen hakemus. Huoltajan vastuulla on huolehtia siitä, että koeryhmään kuuluva lapsi osallistuu kokeilutoimipaikassa järjestettyyn kaksi vuotta kestäväseen esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.[28]

Lähtökohtana on, että kaksivuotiseen esiopetukseen hyväksytty lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan[29]. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Kokeilukunta päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Kokeilukunta tekee huoltajan ilmoituksen

perusteella päätöksen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistumisen päättymisestä kokeilutoimipaikassa[30].

Kaksivuotista esiopetusta annetaan kahtena vuotena yhteensä vähintään 1 400 tuntia, vähintään 700 tuntia kumpanakin vuotena[31]. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on myös oikeus esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen[32]. Lapsen päivään voi kuulua enintään viisi tuntia esiopetusta[33]. Mikäli kokeiluun kuuluu lapsia, joille on tehty pidennetyn oppivelvollisuuden päätös, voidaan heidän esiopetuksensa toteuttaa kaksivuotisena kokeilulain mukaisesti[34]. Kaksivuotisen esiopetuksen aikana lapsi ei voi osallistua perusopetukseen valmistavaan opetukseen[35].

Kaksivuotinen esiopetus voidaan toteuttaa kokeiluun osallistuvien kahden ikäluokan yhteisenä opetuksena. Lasten näkökulmasta asetelma tukisi oppimisen polun eheyttä ja mahdollistaisi joustavan oppimisen etenemisen taitojen ja tarpeiden mukaan ikäryhmästä riippumatta. Kahden ikäluokan ryhmässä opettaja voi myös hyödyntää kokeneempien lasten osaamista esiopetuksen käytäntöihin ohjaamisessa. Kokeilukunta kuitenkin päättää paikallisesti sopivasta tavasta muodostaa esiopetusryhmät kokeilun aikana.[36]

Kokeilukunta voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta[37]. Kokeilukunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään kokeilulainsäädännön sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti[38].

[22] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020)

[23] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § 1 mom.

[24] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[25] Opetustoimen kelpoisuusasetus (986/1998) 7 § (ks. myös HE s. 34).

[26] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § 3 mom.

[27] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 3 § 3 mom.

[28] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 §

[29] Perusopetuslaki 35 § (1040/2014), Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 § 2 mom.

[30] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 § 3 mom.

[31] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 1 mom.

[32] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 4 mom.

[33] Perusopetusasetus (852/1998) 4 §

[34] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta, sivu 42 ja Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 3 mom.

[35] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 4 mom.

[36] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta, s. 41-42.

[37] Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

[38] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § (ks. myös HE s. 42)

3.2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen Joroisten kunnassa

Joroisten kunta ilmoittaa 2016 ja 2017 syntyneiden lasten (kotikunta Joroinen) huoltajille mahdollisuudesta hakea kaksivuotiseen esiopetukseen ja hyväksyy kyseisten lasten hakemukset. Huoltajien vastuulla on huolehtia siitä, että koeryhmään kuuluva lapsi osallistuu kokeilutoimipaikassa järjestettyyn kaksi vuotta kestäväseen esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Tällaista muuta toimintaa ovat esimerkiksi osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen, avoimen varhaiskasvatuksen tai seurakunnan kerhotoimintaan tai kotihoidossa jatkaminen.

Kaksivuotista esiopetusta Joroisten kunnassa järjestetään Kuvansin päiväkodissa ja Päiväkoti Pyrrissä Kirkonkylällä. Esiopetusta annetaan suomeksi. Esiopetusryhmät muodostuvat lähikouluperiaatteen mukaisesti. Esiopetusryhmiin osoitetaan riittävä henkilöstöresurssi, jotta niissä voidaan tukea lasten kasvua ja oppimista.

Esiopetuksessa olevilla lapsilla on oikeus täydentävään varhaiskasvatukseen esiopetusryhmässään. Sama henkilökunta toimii ryhmän kanssa koko päivän ajan. Mahdollisuuksien mukaan henkilökunta säilyy samana molempina esiopetusvuosina. Esioppilaille järjestetään vuorohoitoa tarpeen mukaan.

Koulumatkaetuus

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvien ensisijainen koulumatkaetuus on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. Joroisissa avustukseksi on määritetty 0,24 €/km kuljetettujen kilometrien osalta. Toissijaisesti kuljetukset voidaan järjestää kunnan olemassa olevilla koulukuljetuksilla. Näissä tapauksissa kuljetuksen järjestämisestä on sovittava erikseen koulutoimiston kanssa. Kuljetuksia voidaan hyödyntää vain, mikäli lapsen kuljettaminen on mahdollista olemassa olevien koulukuljetusten kyydeissä.

Saattoavustusta maksetaan vain, mikäli lapsi tuodaan klo 9 alkavaan esiopetukseen ja kuljetetaan klo 13 päättyvästä esiopetuksesta kotiin. Varhaiskasvatukseen tuotaessa tai varhaiskasvatuksesta noudettaessa ei perhe ole oikeutettu saattoavustukseen.

Koulukuljetuksissa käytettävissä linja-autoissa voi lapset kulkea huoltajan vastuulla. Esiopetuksen työntekijä on vastassa linja-autolla kulkevia lapsia ja saattaa heidät linja-autoon iltapäivällä.

3.3. Kaksivuotista esiopetusta ohjaavat yleiset velvoitteet

Esiopetusta ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin sekä perusopetuslakiin ja -asetukseen ja niiden nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[39].

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu [40]. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[41], tasa-arvolaki[42], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[43] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[44].

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja[45]. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään esiopetuksen tavoitteita käsittelevässä valtioneuvoston asetuksessa[46].

Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten moninaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[47]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kasvun ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä[48]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa kokeilukunnan vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia[49]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu[50].

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön[51]. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille[52]. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Kaksivuotisessa esiopetuksessa voidaan tarvittaessa harkintaa käyttäen ja lasten ikäkausi huomioiden hyödyntää myös perusopetuslain mukaisia kurinpidollisia keinoja ja kasvatustalkusteluja esiopetukseen soveltuvalla tavalla[53]. Kokeilukunta laatii opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kaksivuotiseen esiopetukseen soveltuvien kurinpitekeinojen ja kasvatustalkustelun käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista[54].

[39] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

[40] Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

[41] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

[42] Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

[43] Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

[44] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[45] Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

[46] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

[47] Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

[48] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[49] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

[50] Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

[51] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

[52] Perusopetuslaki 35 § (163/2022)

[53] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

[54] Perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

3.4. Arvoperusta

Kaksivuotinen esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten yksilöllisyyttä sekä monenlaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen ja huolenpitoon. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muusta henkilöön liittyvästä ominaisuudesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia[53].

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden monenlaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatukseen näkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta[54].

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa.

Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

[53] Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

[54] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

3.4.1. Joroislaisen esiopetuksen arvoperusta

Joroislaisen esiopetuksen arvopohja on syntynyt lapsen oikeuksien sopimuksen hengessä huoltajien ja kasvattajien arvojen sulautuessa yhteen suomalaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arvopohjaa kunnioittaen. Esiopetusyksiköissä tehtävät arjen valinnat pohjautuvat esiopetuksen arvoihin.

Ihmiskäsitys, joka ohjaa joroislaista esiopetusta, on humanistinen ja kokonaisvaltainen. Ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään. Jokaisella on oikeus omaan ajatteluun, omiin yksilöllisiin tunteisiin ja omiin mielipiteisiin. Jokainen kohdetaan kunnioittaen ainutlaatuisena ja tasa-arvoisena. Esiopetuksen työntekijät näkevät ihmisen kokonaisvaltaisena, osana perhettään, suurempaa yhteisöä ja kulttuuria. Tavoitteena on ymmärtää jokaisen ihmisen toimintaa hänen omista lähtökohdistaan käsin. Tämän ihmiskäsityksen mukaan kasvattajan tärkein kysymys, kun hän kohtaa lapsen ja hänen huoltajansa on: Kuka sinä olet? Haluan tutustua sinuun, oppia tuntemaan sinut. Haluan tietää kuinka voin olla sinulle parhaiten avuksi elämäsi tiellä.

Elämän kunnioittaminen on kaikenkattava arvo, joka on joroislaisen esiopetuksen kehitystyön perusta. Ihmiskäsitys ja elämän kunnioittaminen ohjaavat kasvattajayhteisön ja kasvattajan pedagogisia valintoja.

Kasvatuksellisen arvona elämän kunnioittaminen toteutuu kunnioittavana kasvatuksena seuraavasti:

Luonto on meille itseisarvo. Tarkkailemme, tutkimme ja nautimme ympäröivästä maailmasta. Näin opimme rakastamaan sitä. Ajatuksemme on: se mitä rakastaa, sitä haluaa vaalia ja suojata. Ekologisen ajattelumme lähtökohtana on se, että panostamme laatuun ja kulutamme vain sen mikä on välttämätöntä.

3.5. Oppimiskäsitys

Kaksivuotinen esiopetus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Lapset opettelevat esiopetuksessa toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Tavoitteena on, että sopivasti haastava toiminta sekä uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Leikki on lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Esiopetuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

3.6. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittäminen otetaan huomioon kaikessa kaksivuotisen esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä kulkee jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Tehtävän toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Se tukee heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luo pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle.

Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Näissä perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa.

Alla kuvataan lyhyesti laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä kullakin osa-alueella. Lisäksi mainitaan esimerkkejä siitä, miten laaja-alaisen osaamisen kehittämistä voidaan esiopetuksessa tukea. Esiopetuksen pedagogista toteuttamista kuvataan tarkemmin luvussa neljä (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on otettu huomioon myös oppimisen alueiden määrittelyssä (luku 4.4 Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa).

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa heidän luottamustaan omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita. Heitä ohjataan katsomaan asioita monesta näkökulmasta, kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen moninaisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, levon ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä.

Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa. Heitä ohjataan myös pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti esiopetuksen oppimisympäristöissä, kuten luonnossa ja lähiliikenteessä. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito.

Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä erilaisissa ympäristöissä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin digitaalisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Ohjelmoinnin periaatteisiin tutustuminen luo ymmärrystä digitaalisten sovellusten kehittämisestä ja vahvistaa lasten loogista ajattelua. Lapsia ohjataan tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa[55]. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kestävä elämäntavan omaksumista.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Esiopetuksessa lasten kanssa tutustutaan luontoon. Myönteiset kokemukset ja elämykset lähiympäristöstä ja siihen kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luontosuhdetta. Samalla lapset oppivat hahmottamaan ympäristövastuullista toimintaa. Arjessa yhdessä tehdyt vastuulliset valinnat ja ratkaisut vahvistavat lasten osallisuutta ja opettavat kestävä elämäntapaa.

[55] YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

3.7. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää järjestää kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä mahdollisuuksia keskustella, mitä tässä luvussa määrättyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten kaksivuotiselle esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee olla perusteiden luvun 2 (Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa) mukainen luku.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

- 1. kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestämistä koskevat keskeiset periaatteet kokeilukunnassa. Tekstiä laadittaessa voi hyödyntää perusteiden tekstiä.*
- 2. kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta. Tekstiä laadittaessa voi hyödyntää perusteiden tekstiä. Mikäli kunnan kokeilutoimipaikoissa on ns. joustavan esi- ja alkuopetuksen paikkoja, kuvataan tämä yhteistyö luvussa 3 (Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri).*

Paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään:

- 3. perusteissa kuvattu esiopetuksen arvoperusta. Arvoperustaa voi täydentää kokeilukunnan virallisissa asiakirjoissa määritellyn arvoperustan pohjalta.*
- 4. perusteissa kuvattu oppimiskäsitys.*
- 5. perusteissa kuvattu laaja-alaisen osaamisen luku. Lukuun voi tehdä lisäyksiä paikallisesta näkökulmasta.*

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon esiopetuksen toimintakulttuuria käsittelevässä kokeiluopetussuunnitelman luvussa.

4. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Kaksivuotista esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaksivuotinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu antaa hyviä mahdollisuuksia rohkeasti kokeilla uusia toimintatapoja ja kehittää toimintakulttuuria. Kokeilulaki korostaa esiopetuksen vaikuttavuuden, lapsen eheän päivän ja yhtenäisen oppimisen polun merkitystä ja samalla haastaa kehittämään näitä. Kokeilussa etsitään uusia tapoja kahden ikäluokan yhteiselle laadukkaalle työskentelylle ja oppimiselle. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään aiemman varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa olevien lasten kanssa. Samalla kehitetään entistä sujuvampia siirtymäkäytäntöjä. Kokeiluun osallistuminen edellyttää myös muuta kehittämistä kaksivuotisen esiopetuksen onnistumiseksi. Tällaisia ovat muun muassa palveluohjauksen kehittäminen, lasten kuljetusten sujuva järjestäminen, henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä kasvun ja oppimisen tuen ja opiskeluhuoltopalvelujen ulottuminen viisivuotiaille.

Toimintakulttuuri vaikuttaa esiopetuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys esiopetuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Hyvä toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle. Esiopetuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogista johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

4.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa yksi keskeinen työmenetelmä on pedagoginen dokumentointi. Pedagogista dokumentointia käytetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioimisessa ja kehittämisessä. Dokumentoinnin avulla saatujen tietojen perusteella esiopetuksen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja työtapoja muokataan ja kehitetään esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti. Esiopetuksen pedagogista dokumentointia kuvataan tarkemmin luvussa neljä (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa).

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa kehitetään erityisesti uusia toimintatapoja kahden ikäluokan yhteiselle oppimiselle. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Terveen itsetunnon ja oppimismotivaation varhaista tukemista korostetaan.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyys näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti

moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Esiopetuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan kävelyä ja pyöräilyä oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamistai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävä elämäntapaan liittyvää kasvatusta.

4.1.1. Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet Joroisissa

Joroisten esiopetuksessa lapsen hyvä päivä rakentuu avoimesta vuorovaikutuksesta sekä kiirettömästä ja turvallisesta ilmapiiristä, jossa jokainen lapsi kohdataan yksilönä. Esiopetuksessa käytetään monipuolisia työskentelytapoja, hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä ja tarjotaan lapselle hänen tarvitsemansa kasvun ja oppimisen tuki.

Positiivinen pedagogiikka toiminnan keskiössä

Joroisten kunnan esiopetuksessa toimimme positiivisen pedagogiikan periaatteiden mukaisesti. Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka juontaa juurensa positiiviseen psykologiaan. Se perustuu käsitykseen lapsesta aktiivisena toimijana ja merkitysten rakentajana. Se nostaa keskiöön lasten osallisuuden, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Sen tavoitteena on mahdollistaa yksilön ja yhteisön kokonaisvaltainen kukoistus.

Positiivinen pedagogiikka on ennen kaikkea hyvinvoinnin edistämistä. Pedagogiikan keskiössä on luontevahvuuksien ja sosio-emotionaalisten taitojen arvostaminen ja opettaminen. Keskeistä on ymmärtää myönteisten tunteiden ja lämpimän vuorovaikutuksen merkitys hyvälle oppimiselle ja kasville.

Positiivisen pedagogiikan keinoin voimme harjoittaa kykyämme havaita myönteisiä tunteita ja myös tavoitteellisesti lisätä myönteisiä kokemuksia arkeen. Kun lapsi harjoittelee ja oppii

huomaamaan omat onnistumisensa, kokemukset muuttavat häntä pysyvästi vahvemmaksi ja hän löytää puskuria myös elämän vastoinkäymisten varalle (resilienssi).

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Joroisten kunnan esiopetuksessa toimimme yhteisinä, joissa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Tavoitteena on luoda kannustava, rohkaiseva sekä myönteinen oppimisympäristö, jossa jokainen pystyy toimimaan yhdenvertaisesti ja kokee onnistumisen elämyksiä.

Toimimme ohjaavan kasvatuksen periaatteiden mukaisesti, jossa työntekijä asettaa lapselle rajoja ja lapsen toimintaan kohdistetaan odotuksia. Työntekijä motivoi ja kannustaa lasta onnistumaan. Lapsille ei anneta valmiita vastauksia, vaan lasta ohjataan itse pohtimaan ja löytämään ratkaisuja. Lapsia ohjataan omatoimiseen kokeiluun ja asioiden kyseenalaistamiseen.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Lasten sekä toiminnan havainnoiminen on esiopetuksen suunnittelun ja toteuttamisen ydin. Sensitiiviset kasvattajat rakentavat arjen lasten mielenkiinnonkohteiden, ideoiden ja orastavien taitojen ympärille. Lapsia ohjataan aktiiviseen ja vastuulliseen osallistumiseen kaikissa päivän tilanteissa. Toimittaessa pienryhmissä jokaisella on mahdollisuus tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lapsen osallistaminen ja osallistuminen ovat usein hitaita prosesseja, joille työntekijät antavat riittävästi aikaa ja tilaa, eivätkä jouduta niitä tekemällä asioita lapsen puolesta. Kuukausittain toistuvissa tuumaustauoissa lapselle mahdollistetaan hetki kahden kesken aikuisen kanssa, jolloin lapsi kertoo ajatuksiaan ja toiveitaan, joita hyödynnetään ryhmän toiminnan suunnittelussa. Henkilökunta huomioi jokaisen lapsen yksilölliset valmiudet ja tarpeet ja käyttää tarvittaessa kuvia tai muita apuvälineitä tuumaustauoilla. Pikku hiljaa lapsi oppii näkemään itsensä yhteisön jäsenenä, jolla on merkittävä ja mielekäs rooli. Yhteenkuuluvuuden tunne omassa ryhmässä vahvistuu.

Lapsen osallisuutta lisää huolella rakennettu oppimisympäristö, jossa lelut, pelit, välineet ja tarvikkeet ovat lapsen saatavilla. Toimintakauden alussa sovitaan ryhmässä yhteisistä säännöistä, jotka kirjoitetaan positiivisiksi toimintaohjeiksi, kuvitetaan ja laitetaan näkyville niitä koskevaan huoneeseen tai tilaan. Sääntöjä noudatetaan ja niihin palataan tarvittaessa. Lisäämme osallisuutta välttämällä turhia sääntöjä ja kieltoja.

Korostamme lasten ja huoltajien osallisuutta toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Huoltajilta ja lapsilta kysytään toiveita toiminnalle syksyisin sekä pitkin toimintakautta. Jokaisen esiopetusryhmän eteisessä on puu tai joku muu konkreettinen näkymä, jonne huoltajat voivat laittaa pieniä tai isompia kotona mietittyjä toiveita toiminnalle.

Lapsia ohjataan ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan toisia. Lapsia tuetaan uusien ystävyyssuhteiden luomisessa ja ihmisten moninaisuuden hyväksymisessä. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja.

Noudatamme esiopetuksessa vertaissovittelun periaatteita. Näemme ristiriitatilanteet oppimistilanteina. Vertaissovittelussa annetaan lapselle mahdollisuus muuttaa toimintatapaansa rakentavammaksi kuin se tapa, jolla hän on aiemmin toiminut konflikteissa. Riitatilanteen selvittelyyn osallistuvat kaikki mukana olleet. Jokainen kertoo oman näkemyksensä riidasta ja yhdessä pohditaan miten voisimme jatkossa toimia, ettei riitoja syntyisi.

Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo

Olemme herkkiä havaitsemaan lasten mielenkiinnonkohteita sekä toiveita ja toteutamme niitä yhdessä lasten kanssa. Emme suunnittele arkea täyteen, vaan jätämme kalenteriin reilusti tilaa lasten ajatuksille ja ideoille. Tunnistamme ja tunnustamme leikin merkityksen lapsen kasvulle ja hyvinvoinnille ja toimimme leikin rikastuttajina. Aikuiset ovat aidosti läsnä lapsille ja lapsia varten. Aikuiset havainnoivat lapsia jokaisessa arjen tilanteessa ja hyödyntävät havaintonsa toiminnan suunnittelussa. Työskentelemme joustavasti pienryhmissä, jotta lapsen osallisuus ja

vuorovaikutus toteutuvat. Aikuisen tehtävänä on varmistaa, että kaikille lapsille tulee onnistumisen kokemuksia. Leikkien, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla lapset kokevat oivaltamisen ja onnistumisen iloa. Lapsia rohkaistaan iloitsemaan oppimisestaan.

Lapsen muistia ja mielikuvitusta tuetaan lorujen, laulujen, tarinoiden ja draaman avulla. Esiopetusyksiköissä on tarjolla loru- ja arvoituspusseja, kirjoja ja materiaaleja monipuoliseen ja rikkaaseen leikkiin.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä, joiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta. Viestien herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Viestit voivat olla sanoja, kuvia, symboleja, numeroita, ilmeitä, eleitä yms. Varhaiskasvatuksessa lasten mielikuvitusta ruokitaan esimerkiksi viesteillä satuhahmoilta.

Monilukutaito on laaja käsite, johon sisältyy myös erilaisten tilanteiden ja vallitsevan ilmapiirin tunnistaminen ja huomioiminen toiminnassa.

Jokaisessa esiopetusryhmässä lapsilla on mahdollisuus tutustua tablet-laitteiden käyttöön ja hyödyntää niitä esimerkiksi omien kasvunkansioiden kokoamisessa mm. ottaen valokuvia. Lapsia ohjataan muutaman sovelluksen käytössä. Oppimiaan sovelluksia lapset voivat käyttää myös itsenäisesti.

Kasvattajan käsikirjaan on kuvattu tarkemmin ohjeistusta mediakasvatukseen ja tvt-laitteiden käyttöön.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Perheiden kulttuuritaustojen tuoma monimuotoisuus nähdään voimavarana, joka rikastuttaa esiopetuksen arkea monin tavoin. Kaikki perheet ovat moninaisia, eivät vain ne perheet, jotka koemme erilaiseksi kuin omamme. Lapsen kielen ja kulttuurin tuntemus ja arvostus on tärkeää. Toimimme kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus ja esiopetus Joroisissa - suunnitelman mukaan. Kotikulttuureihin tutustutaan esiopetusryhmissä erilaisin menetelmin esim. kodeissa vieraileva pehmolelu, perhevihko, kotitehtävät. Korostamme arvostavan kohtaamisen merkitystä sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sosiekonomiseen taustaan, ulkonäköön, uskontoon tai kulttuuriin katsomatta.

Tutustumme esiopetuksessa yleiseen kulttuuriperintöön ja perinteisiin, esimerkiksi järjestämällä erilaisia juhlia ja retkiä. Lapset pääsevät harjoittelemaan toimimista eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa sekä saavat monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä.

Korostamme kohteliasta ja tilanteeseen sopivaa käytöstä. Ohjaamme lapsia kohteliain sanojen käyttöön päivän eri tilanteissa. Huomenta, kiitos, ole hyvä ja anteeksi kuuluvat kaikkien sanavarastoon. Työntekijät toimivat mallina lapsille.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Korostamme esiopetuksen toimintakulttuurissa aktiivisuutta, liikkumiseen ja terveisiin elämäntapoihin kannustamista, oppimisympäristöjen monimuotoisuutta ja turvallisuutta. Ohjeistamme lasta ikätason mukaisesti huolehtimaan hygieniastaan, omista vaatteistaan ja tavarostaan. Esiopetuksessa aikuinen huolehtii, että lapset harrastavat päivittäin monipuolista liikuntaa niin omaehtoisesti kuin aikuisen ohjamaana. Lapsille turvataan päivällä rauhallinen lepoaika.

Hyödynnämme monipuolisesti lähiympäristöä muun muassa tehden retkiä metsään. Liikuttaessa liikenteessä, taajamassa tai retkillä, lapsia ohjataan turvalliseen liikkumiseen. Liikkuessamme kampusalueen ulkopuolella, käytämme turvaliivejä.

Tarkkailemme, tutkimme ja nautimme ympäröivästä luonnosta. Näin opimme rakastamaan sitä. Ajatuksemme on: se mitä rakastaa, sitä haluaa vaalia ja suojata. Rikastutamme lasten kokemusmaailmaa tutustuttamalla heitä kestävänsä kehityksen eri teemoihin. Ekologisen ajattelumme lähtökohdaksi on se, että panostamme laatuun ja kulutamme vain sen mikä on välttämätöntä.

"Tunne- ja turvataitokasvatuksen tavoitteena on antaa lapselle tietoa ja valmiuksia toimia erilaisissa uhka- ja vaaratilanteissa. Lasten on tarpeen pystyä myös itse suojelemaan itseään, jos heitä kiusataan, ahdistellaan tai kohdellaan väkivaltaisesti. -- Tunne- ja turvataitokasvatuksella annetaan lapsille tietoa heidän oikeuksistaan ja vahvistetaan heidän itsearvostustaan ja itsemääräämisoikeuttaan. Tunne- ja turvataitokasvatus opettaa lapsille uhkatilanteiden välttämistä ja taitoja niissä toimimiseen --. Tunne- ja turvataitokasvatuksella vahvistetaan lapsen omien tunteiden tunnistamista, niiden ilmaisua ja oman käyttäytymisen säätelyä ja näin edistetään lasten vuorovaikutustaitoja ja suhteita muihin lapsiin." (Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. Tunne- ja turvataitoja lapsille. 2019.) Esiopetuksessa tunne- ja turvataitokasvatusta toteutetaan kaikissa arjen tilanteissa. Toteuttamisessa tärkeintä on harjoitella taitoja monipuolisesti. Esiopetuksessa pidetään viikottain tunnetoveja, joissa syvennyttään tunne- ja turvataitoihin. Ohjeistusta tunnekasvatukseen löytyy kasvattajan käsikirjasta. Käytämme myös Tunne- ja turvataitoja -lapsille opasta.

Päiväkodeissa on turvallisuussuunnitelma, josta löytyy ohjeistus lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, toimintaohjeet äkillisiä kriisi- ja uhkatilanteita varten, suunnitelma ympäristön valvontaan sekä ohjeet tapaturmatilanteessa toimimiseen. Ohjeet lääkkeiden antoon löytyvät lääkehoitosuunnitelmasta.

Minkäänlaista kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa ei sallita; kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi ja ne selvitetään asianomaisten kesken. Lapsia kannustetaan kertomaan aikuiselle heti, jos joutuu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteeksi tai näkee jonkun toisen lapsen joutuvan ko. tilanteeseen. Epäasiallisesta käytöksestä ja lapsen aiheuttamasta vahingosta ollaan aina yhteydessä lapsen huoltajiin. Joroisten varhaiskasvatukseen on laadittu "Ei kiusata!" -suunnitelma, jonka mukaan esiopetuksessa toimitaan.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet

Tavoitteena on koko Joroisten kunnan esiopetuksen yhteisen toimintakulttuurin luominen. Kaksi kertaa lukuvuoden aikana järjestetään esiopetuksen kehittämisen iltapäivä, johon osallistuvat esiopetuksen opettajat, päiväkotien johtajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Yhteinen pedagoginen keskustelu on välttämätöntä tavoitteen toteutumiseksi.

4.1.2. Toimintakulttuurin arvioinnin käytännöt Joroisissa

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun arviointi on lakisäateistä (laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 1046/2020, § 10) Eri toimijat monilla eri tasoilla tuottavat yhdessä arviointitietoa esiopetuksen kehittämistyön tueksi. Arvioinnin painopiste Joroisissa on yhteisön positiivisten voimavarojen esiin saamisessa niin, että arviointi lisää jaksamista ja tukee toiminnan kehittämistä. Yksikötason arvioinnissa on tärkeää, että kasvattajayhteisöllä on riittävästi aikaa pedagogisiin keskusteluihin, vähintään kerran viikossa. Tiimeissä arvioidaan edellisen viikon toimintaa ja arviointi dokumentoidaan tiimin sopimalla tavalla. Esiopettaja vastaa arvioinnin toteutumisesta. Joroisten kunnassa esiopetus pohjautuu esiopetussuunnitelmaan kirjattuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Lähtökohtana arvioinnille on se, että esiopetussuunnitelmaa hyödynnetään arjen työkaluna. Yksiköissä toiminnan arviointi on jatkuvaa ja se koostuu monipuolisista arviointimenetelmistä, jotka on Joroisissa kirjattu pedagogisen johtamisen suunnitelmaan.

Huoltajat arvioijina

Joroisissa huoltajat arvioivat toimintaa päivittäin suullisesti, ilmein ja elein esim. esiopetuspäivän kulkuun, toimintaperiaatteisiin, henkilökunnan rooliin, ilmapiiriin tai lapsen käyttäytymiseen liittyen. Tämä arviointi on arvokasta tietoa ja se on saatettava koko kasvattajayhteisön tietoon. Esiopetusyksiköissä järjestetään huoltajille kohdennettu arviointi vähintään neljä kertaa toimintavuoden aikana. Lähtökohtana huoltajien suorittamalle arvioinnille on, että esiopetussuunnitelma on aktiivisessa käytössä ja sen sisältö on huoltajien tiedossa. Huoltajat voivat arvioida vain sitä, minkä ovat itse nähneet ja kokeneet. Keväisin huoltajille tehdään asiakaskysely, jossa he arvioivat esiopetuksen laatua, pedagogista toimintaa, kasvatusyhteistyötä ja oppimisympäristöä. Kuntatason arviointien tulokset julkaistaan kunnan internet-sivuilla ja

yksikkötason arvioinnin tuloksista tiedotetaan asianosaisia. Toimintaa kehitetään saatujen arviointien pohjalta. Pedagogisen johtamisen suunnitelmaan on kuvattu tarkemmin arvioinnin käytännöt.

Lapsi arvioijana

Laadukkaan esiopetuksen perusta on lapsen äänen kuuluminen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kasvunkansio on tärkeä arvioinnin väline. Joroisten esiopetuksessa on käytössä liikennevaloarviointi, jossa lapsi arvioi toiminnan tai tehtävän mielekkyyttä värittämällä kasvunkansioon laitettavaan sivun arviointiympyrän: vihreä väri pidin, keltainen menettelee ja punainen en pitänyt. Kasvattajat kirjaavat lapsen sanallisen arvioinnin sivulle ikä- ja kehitystaso huomioiden. Toimintaa arvioidaan mahdollisimman pian toiminnan jälkeen, tehtävää arvioidaan tehtävän tekemisen päätteeksi.

Jokaisen lapsen kanssa pidetään kerran kuukaudessa vartin tuumaustauko, jossa nostetaan esiin onnistumiset ja oppiminen; miten oppimis- ja toimintasuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ovat toteutuneet. Tuumaustauolla katsotaan lapsen kasvunkansiota, jonka avulla arvioidaan mennyttä ja suunnitellaan tulevaa.

Toimintaa, josta ei tehdä kasvunkansioon sivua, lapset arvioivat toiminnan päätteeksi peukuilla, liikennevaloilla, hymynaamoilla tms. Lapset arvioivat oppimisympäristöstä mm. kuvaamalla, liikennevaloilla ja haastatteluilla. Palautetta kuluneen vuoden toiminnasta kerätään "Minun päiväni" –kotitehtävällä, jonka perheet tekevät ennen kevään leops-keskustelua.

Esiopetuksen työntekijä arvioijana

Työntekijän itsearvioinnin lähtökohta on esiopetussuunnitelmaan pohjautuva perustehtävä. Syksyisin käydään läpi jokaisen työntekijän tehtävänkuvaus, johon kirjataan työntekijän osaaminen, muutama työntekijän omalle toiminnalleen asettama kehitystavoite ja mahdollinen tarve täydennyskoulutukselle. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja tarvittaessa uusia oppimistavoitteita asetetaan keväisin käytävissä kehityskeskusteluissa. Esimies auttaa ja tukee henkilökuntaa heidän itsearvioinnissaan ja kasvussaan.

Työntekijät arvioivat eri tavoin mm. omaa toimintaa, tiimin toimintaa, ympäristöä, lasten esiopetussuunnitelmiin kirjattujen tavoitteiden toteutumista ja työtyytyväisyyttä. Arvioinnin keskiössä on esiopetussuunnitelmaan kirjatun pedagogiikan toteutuminen. Esiopetuksen arjessa annetaan sekä positiivista että kehittävää palautetta lapsille ja työkavereille. Hymy ja peukku ylöspäin välittävät tietoa onnistumisesta. Arviointikäytännöt sekä arvioinnissa käytettävät työkalut on kirjattu Joroisten kunnan varhaiskasvatuksen pedagogisen johtamisen suunnitelmaan.

4.2. Oppimisympäristöt

Esiopetuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö[56]. Oppimisympäristön käsite on laaja, sillä oppimista voi tapahtua kaikkialla, erilaisissa olosuhteissa ja vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristön käsite sisältää muun muassa fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kognitiivisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan muun muassa tiloja, paikkoja, yhteisöjä, toimintatapoja, käytäntöjä, teknologiaa ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa oppimisympäristöjä kehitetään siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Laadukkaat oppimisympäristöt ruokkivat kokeilun ja oppimisen halua ja luovat mahdollisuuksia yhdessä toimimiselle. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon fyysisiä oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä. Lähiluontoa ja luontoympäristöjä käytetään säännöllisesti eri oppimisenalueiden oppimisympäristöinä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja

mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Esiopetuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa kaksivuotisessa esiopetuksessa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat inklusiivisuutta, yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa vallalla olevien stereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös esiopetuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Kaksivuotisessa esiopetuksessa kokeillaan ja kehitetään tieto- ja viestintäteknologian pedagogista käyttöä. Monet digitaaliset ohjelmat tarjoavat lapsille muun muassa kiinnostavia mahdollisuuksia havainnointiin, uusien taitojen kokeiluun ja välittömään palautteeseen. Digitaalisten välineiden käyttö avaa lapsille mahdollisuuksia laajentaa vuorovaikutusta, tehdä yhteistyötä sekä tutustua uusiin asioihin, ihmisiin ja kulttuureihin. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään kokeilukunnan määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Oppimisympäristöjä muuttamalla ja rikastamalla lapsille tarjotaan uusia oppimisen mahdollisuuksia kaksivuotisen esiopetuksen aikana. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

[56] Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

4.2.1. Oppimisympäristöt Joroisten esiopetuksessa

Esiopetuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää esiopetuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Esiopetuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös esiopetuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Esiopetuksessa jokainen lapsi pääsee kerran viikossa liikuntasaliin joko päiväkodille tai koululle ja kolme kertaa uimaopetukseen.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Esiopetuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään esiopetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

4.3. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus, kaksivuotinen esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on kokeilukunnalla. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä kokeilukunnan johdolla. Kokeilukunta vastaa myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteisellä keskustelulla ja yhteistyöllä edistetään opetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan

ja oppimisympäristöihin käytännössä. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun aikana yhteistyötä vahvistetaan erityisesti alkuopetuksen kanssa, jotta lapsen oppimisen polun jatkumoa turvataan ja yhdessä oppimista vahvistetaan. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhoitojen käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä esimerkiksi neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan. Esiopetuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa esiopetuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee esiopetuksen tavoitteita. Muita esiopetuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi, pelastuslaitos sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätöitä. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla[57].

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys esiopetuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasavertainen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Laadukas palvelunohjaus ennen lapsen esiopetukseen hakemista on osa yhteistyötä. Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on kokeilukunnalla.

Yhteistyö esiopetuksen aikana edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu- ja oppimisympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään sekä osallistua toiminnan tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetusavustuksista, kuljetuksista sekä opiskeluhoito- ja palveluista sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista

muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa kehitetään siirtymäkäytäntöjä ja siirtymiin liittyvää ammatillista yhteistyötä suunnitelmallisesti. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta, esiopetusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Kokeilukunta luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta kaksivuotiseen esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Kokeilun aikana kehitetään erityisesti yhteistyötä alkuopetuksen kanssa. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[58]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan kaksivuotiseen esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

[57] Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

[58] Perusopetuslaki 40–41 § (642/2010)

4.3.1. Yhteistyö siirtymävaiheissa

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Touko- tai elokuussa järjestetään tiedonsiirtopalaveri, johon osallistuvat esiopettajat, varhaiskasvatuksen opettaja lapsen edellisestä ryhmästä, neuvolan terveydenhoitaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja halutessaan huoltajat. Kokoon kutumisesta huolehtii esiopetuksen henkilökunta.

Esiopetushenkilöstö saa oikeuden lukea Wilmaan kirjattuja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmia ja muita mahdollisia tuen asiakirjoja, elleivät lapsen huoltajat tätä erikseen kiellä. Tietoa lapsen aiemmasta kasvusta ja kehityksestä esiopetuksen henkilöstö saa varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi lapsen kasvunkansiosta, jonka huoltajat toimivat esiopetukseen.

Esiopetuksesta perusopetukseen

Keväällä ennen esiopetuksen päättymistä tulevat alkuopettajat saavat oikeuden tutustua Wilmassa oleviin tulevien ekaluokkalaisten oppimissuunnitelmiin, mikäli huoltajat eivät tätä erikseen kiellä. Keväällä koulun henkilökunta kutsuu koolle tiedonsiirtopalaverin, johon osallistuvat yhtenäiskoulun rehtori, tulevat alkuopettajat, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja sekä kuraattori/sosiaalityöntekijä. Palaverissa käsitellään alkuopetuksen järjestämisen kannalta olennaisia asioita.

4.3.2. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys esiopetuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen esiopetuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa kuten aloittaessa esiopetuksen tai perusopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen esiopetussuunnitelmaa. Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua esiopetuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Esiopetuksen alkaessa

Esiopetuspäätöksen mukana huoltajille postitetaan lapsen kanssa yhdessä täytettäväksi esiopetuksen perustietolomake, lupakysely sekä kysely esiopetukseen liittyvistä toiveista. Huoltajat palauttavat lomakkeet toukokuun loppuun mennessä esiopetuyksikköön. Huhtikuussa lapset kutsutaan tutustumaan esiopetukseen ja huoltajille järjestetään samaan aikaan eskari-info. Lapsen esiopetukseen tutustumisen yhteydessä huoltajille kerrotaan esiopetuksen yleisistä periaatteista ja tulevan lukuvuoden käytännön järjestelyistä. Syksyisessä vanhempainillassa avataan oppimisen alueiden tavoitteita, kasvun ja oppimisen tukea sekä oppilashuoltoa toiminnallisesti.

Esiopetuksen aikana

Huoltajille kerrotaan päivittäin lapsen päivästä positiiviseen sävyyn. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Esiopetushenkilöstö kirjaa jokaisen lapsen päivän kuulumiset mobiiliin, näin varmistetaan, että tieto lapsen päivästä siirtyy huoltajille, vaikkei ryhmän omat työntekijät olisi paikalla lasta haettaessa. Mikäli huoltajia ei nähdä päivittäin, päivän kuulumiset lähetetään Wilmassa tai whatsappilla. Huoltajat ilmoittavat lapsen poissaolosta mahdollisimman pian esiopetuspaikkaan.

Huoltajien ja lapsen kanssa laadittua esiopetussuunnitelmaa päivitetään ensimmäisen esiopetusvuoden aikana keväällä ja toisen esiopetusvuoden aikana syksyllä ja keväällä.

Lukuvuoden aikana järjestetään vuoden kiertoon sopivia tapahtumia, esimerkiksi joulun alla ja keväällä sekä kevätlukukaudella liikunnallinen ilta.

4.3.3. Yhteistyö perusopetuksen kanssa

Yhteistyö perusopetuksen kanssa

Yhteistyö alkuopetuksen kanssa painottuu toiselle esiopetusvuodelle. Vuosisuunnitelmaan kirjataan yhteistyönkäytännöt lukuvuodelle. Toisen esiopetusvuoden aikana esioppilaat saavat tutustua tuleviin koulukummeihinsa.

Esiopetuksen ja perusopetuksen sekä lukion yhteistyöhön kuuluvat tilojen yhteiskäyttö, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, oppilaiden työelämään tutustumisen jaksot sekä erilaiset tapahtumat esim. penkkarit ja Wanhojen tanssit.

4.3.4. Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa esiopetuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti sekä turvata lapsen kasvu ja kehitys, löytää lapsen vahvuudet ja näin lisätä hänen hyvinvointiaan.

Esiopetuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee esiopetuksen tavoitteita. Muita esiopetuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi, pelastuslaitos sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Viisivuotiaiden terveystarkastukseen sisällytetään esiopetuksen henkilöstön arvio lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista esiopetuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Lapsiperhepalveluja järjestävät tahot (äitiys- ja lastenneuvola, psykologi, sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä, seurakunnan vastaava lastenohjaaja sekä varhaiskasvatuksen edustajana esimies sekä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä) muodostavat Lapsiperhe-tiimin. Tiimi kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa miettimään lapsiperheitä koskevia ajankohtaisia asioita sekä kehittämään yhteistyötä.

Sosiaalityö

Kunnan sosiaali- ja perhetyöntekijät tekevät yhteistyötä esiopetuksen kanssa tukien asiakasperheidensä alle kouluikäisten lasten osallistumista esiopetukseen. Sosiaali- tai perhetyöntekijä voi osallistua lapsen esiopetussuunnitelmakeskusteluun huoltajien suostumuksella.

Lapsiperheiden tukipalvelut

Jokaisella perheellä on oikeus saada tarvitsemaansa tukea. Joroisten kunnassa toimii resurssitiimi, jonka tavoitteena on ohjata perheelle ne palvelut, joista perhe eniten hyötyisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Resurssitiimin käsittelemiä asioita valmistelee sosiaalityön asiantuntija. Resurssitiimissä on edustus terveydenhuollosta, sosiaalityöstä, koulusta, varhaiskasvatuksesta sekä tarvittaessa muista palveluista.

Jos esiopetushenkilöstö havaitsee lapsen tai perheen tilanteessa tuen tarvetta, asiasta keskustellaan huoltajien kanssa ja tarvittaessa heidän kanssaan täytetään yhteydenottolomake lapsiperhepalveluihin. Perheet voivat täyttää Joroisten kunnan internet-sivuilta löytyvän

lomakkeen myös itsenäisesti. Lomake toimitetaan resurssikoordinaattorille, joka kutsuu koolle resurssitiimin asian käsittelyä varten.

Lastensuojeluilmoitus

Esiopetushenkilöstöllä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen käyttäytyminen sitä edellyttää. Ellei kyseessä ole terveyden tai väkivallan uhka, ilmoituksesta keskustellaan aina ensin huoltajien kanssa.

Seurakunta

Esiopetuksessa tutustutaan yleiseen kulttuuriperintöön ja perinteisiin. Seurakunta toimii yhtenä oppimisympäristönä, jolloin esim. kirkkoon ja hautausmaahan tutustutaan kulttuuriperinteen näkökulmasta. Esioppilaille järjestetään urkumuskari ja pyhäinpäivän aikaan tutustuminen siunauskappeliin ja hautausmaahan. Nämä tilaisuudet eivät sisällä uskonnonharjoittamista. Joroisten seurakunta järjestää jouluna, pääsiäisenä sekä keväällä kirkkohetkiä, joihin esiopetuksesta osallistuvat lapset, joiden huoltajat ovat antaneet luvan osallistumiseen. Kirkkohetkien aikana esiopetusyksiköissä järjestetään vaihtoehtoista toimintaa.

Seurakunnan lapsityöntekijät vierailevat lapsiryhmissä muutamia kertoja toimintakauden aikana. Toiminta on pedagogista ja yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa suunniteltua eikä sisällä uskonnonharjoittamista.

Pelastuslaitos

Jokaisessa esiopetusyksikössä järjestetään syksyllä poistumisharjoitus. Esioppilaat käyvät tutustumassa pelastajan työhön ja paloasemaan esiopetusvuoden aikana.

4.4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja yhteistyö paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee olla luku, jossa käsitellään kaksivuotisen esiopetuksen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja yhteistyöstä. Tekstissä voi käyttää perusteiden luvun 3 (Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri) tekstiä, mutta sitä on tarkoituksenmukaista muokata paikalliseksi, opettajan ja muun esiopetuksen henkilöstön toimintaa tukevaksi.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

1. Esiopetuksen toimintakulttuurin paikallisen kehittämisen tavoitteet. Kuvauksessa noudatetaan perusteiden luvun 3.1 (Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet) määräyksiä toimintakulttuurin kehittämisestä ja sitä ohjaavista periaatteista:

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä*
- oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo*
- osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo*
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus*
- hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa*

2. Esiopetuksen oppimisympäristöt perusteiden luvun 3.2 (Oppimisympäristöt) määräysten mukaisesti

3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa perusteiden luvun 3.3 (Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa) määräysten mukaisesti

- yhteistyö esiopetuksessa
- huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
- yhteistyö siirtymävaiheissa

5. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa

Esiopetuksen pedagogisena tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä heidän laaja-alaista osaamistaan. Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja näissä perusteissa opetukselle asetetut tavoitteet. Monipuolisiin työtapoihin, pedagogiseen dokumentointiin, opetuksen arviointiin ja oppimisen alueisiin liittyvät tavoitteet ovat opetuksen tavoitteita. Lisäksi esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissä luvuissa kuvatut kaksivuotisen esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille ja lasten laaja-alaisen osaamisen edistämiseksi asetetut tavoitteet.

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa lasten oppimisen mahdollisuuksista ja hyvinvoinnista pidetään huolta koko päivän ajan. Esiopetuksen opettajalla on vastuu esiopetuksen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä paikallisen kokeiluopetussuunnitelman mukaisesti. On tärkeää, että esiopetuksen koko henkilöstö tuntee opetussuunnitelman tavoitteet ja toimii yhdessä niiden saavuttamiseksi.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvien lasten ikäero vaihtelee alle viisivuotiaista seitsemänvuotiaisiin. Lasten ikäerot sekä henkilökohtaisen kehittymisen erot otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Lisäksi otetaan huomioon se, että lasten kokemusten kesto varhaiskasvatukselle tyypillisestä oppimisesta ja toiminnasta vaihtelevat. Lasten mielenkiinnon kohteet, osaaminen ja kehittyvät taidot sekä tarve tarjota kullekin lapselle sopivasti haasteita ovat opetuksen suunnittelun lähtökohtia. Eri ikäiset lapset voivat osallistua kokeiluun yhteisissä ryhmissä.

Useimmat kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvista lapsista saavat esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatusta. Jotta lasten päivät olisivat pedagogisesti laadukkaita ja eheitä, on tärkeää, että esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö sopivat arjen käytännöistä sekä suunnittelevat ja arvioivat toimintaa yhdessä.

5.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa kaksivuotisen esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.6 Laaja-alainen osaaminen) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Ne ovat osa vähitellen kehittyviä oppimisen taitoja, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Leikkiin perustuvat sekä kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn

tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Esiopetuksessa olevien lasten työskentelytaidot ovat kuitenkin vasta kehittymässä, joten opettaja vastaa siitä, että lapset saavat kokemuksia ja ohjausta eri tiedon ja taidon aloille sopivista työtavoista. Leikkiä, havainnointia, tutkimista ja fyysistä aktiivisuutta sisältävät työtavat ovat keskeisiä. Erilaiset työtavat tuovat myös vaihtelua lasten päiviin ja viikkoihin. Muun muassa riehakkaan leikin jälkeen lapset tarvitsevat mahdollisuuksia rauhoittua ja keskittyä työskentelemään jollain muulla tavalla.

Leikki on lapsille ominainen tapa toimia ja hahmottaa maailmaa. Erilaiset leikit edistävät lasten kehitystä, hyvinvointia ja tarjoavat lapsille monipuolisia mahdollisuuksia keksiä, harjoitella ja opetella uusia asioita. Leikkien mielikuvitusmaailmojen rakentaminen, erilaisten roolien ottaminen ja esimerkiksi sääntöjen määrittelemisen tekevät leikeistä tärkeitä oppimisympäristöjä lapsille. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeinen työtapasi esiopetuksessa.

Opettajan ja muun henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, osallistua, ohjata ja rikastaa leikkejä pedagogisesti ja sukupuolisensitiivisesti. On tärkeää huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä. Lapsia kannustetaan tekemään leikeissä aloitteita ja ohjataan ottamaan toiset huomioon. Lasten leikkitaitojen kehittymistä tuetaan. Lasten omaehtoisten leikkien lisäksi yhdessä rakennetut pitkäkestoiset leikit luovat hyvän mahdollisuuden toteuttaa erilaisia oppimiskokonaisuuksia. Leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa voidaan luontevasti yhdistää erilaisia työtapoja, kuten draamaa, liikuntaleikkejä sekä leikillistä lukemista ja kirjottamista. Leikin aiheet voivat vaihdella lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan vakavista teemoista hassutteluun ja ajankohtaisiin aiheisiin.

Leikin ohella tutkiva oppiminen on keskeinen työtapasi kaksivuotisessa esiopetuksessa. Yhteisen tutkimisen kohteeksi pyritään valitsemaan ilmiö, joka nousee esille lasten leikeistä, keskustelusta tai kysymyksistä. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, päätelmiä sekä keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin ja kokeilemaan niitä. Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen kuuluu havainnointia, kysymysten muotoilua, tiedon hankintaa, kokeilua, päättelyä, ratkaisujen keksimistä sekä dokumentointia ja tulosten esittämistä. Dokumentit ja tulosten esittäminen tuovat näkyväksi lasten ajattelua ja tiedon kehittymistä sekä vahvistavat lasten osallisuuden kokemusta.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Digitaalisten välineiden ja ohjelmien suunnitelmallinen hyödyntäminen rikastaa oppimista ja leikkiä. Monipuolisia tarjouksia sisältävät oppimisympäristöt luovat tilaisuuksia eriyttää lasten oppimista, sitoutua pitkäkestoiseen leikkiin ja kerrata opeteltua. Onnistumisen kokemuksilla ja työtapoihin liittyvällä kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

5.1.1. Monipuoliset työtavat Joroisissa

Joroisten kunnan esiopetuksessa korostetaan leikin merkitystä. Esiopetuksen henkilökunta havainnoi lasten toimintaa ja kuuntelee herkästi lasten ideoita ja ajatuksia. Työntekijät suunnittelevat pedagogista toimintaa havaintojen perusteella. Esiopetuksessa toimitaan pienryhmissä, jotka muodostetaan joustavasti riippuen ryhmästä ja toiminnasta, jotta lapsen osallisuus ja vuorovaikutus toteutuvat. Työntekijän tehtävänä on varmistaa, että kaikille lapsille tulee onnistumisen kokemuksia.

Yksi keskeinen työtapasi Joroisissa on projektityöskentely, jossa perehdytään lapsia kiinnostaviin asioihin ja ilmiöihin monipuolisesti. Projektit suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten kanssa. Projekteja toteutetaan esiopetusvuoden aikana vähintään 2, syksyllä ja keväällä. Monipuolisten projektien avulla esioppilaat oppivat luovaan työskentelyyn sekä itsenäiseen ajatteluun.

Esioppilaat osallistuvat pienten työtehtävien tekemiseen. Tällaisia työtehtäviä voivat olla esimerkiksi pöytien kattaminen, tuolien järjestäminen, roskien vieminen.

Esiopetuksessa tutustutaan iPadin erilaisiin sovelluksiin ja oppimispeleihin, kuten esimerkiksi kameratoimintoihin ja kuvankäsittelyyn sekä kielellisiä ja matemaattisia taitoja tukeviin peleihin.

5.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen osa kaksivuotisen esiopetuksen suunnittelua, toteuttamista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnoinnin, dokumenttien kokoamisen ja näiden tulkinnan avulla tarkastellaan ja arvioidaan pedagogista toimintaa. Dokumentit voivat olla muistiinpanoja, valokuvia, lasten töitä tai vaikkapa videoita yhteisestä tekemisestä. Dokumentoinnin tavoitteena on tuottaa tietoa esiopetusryhmän toiminnasta sekä kunkin lapsen kehittymisestä ja oppimisesta sekä ajattelusta ja mielenkiinnon kohteista. Dokumenttien avulla opettaja voi tehdä kunkin lapsen oppimista ja kehittymistä näkyväksi ja samalla motivoida lasta oppimaan.

Pedagoginen dokumentointi on osa opettajan ja muun henkilöstön työtä ja osa dokumentoinnista voi olla vain henkilöstön ammatilliseen käyttöön tarkoitettua. Lapset osallistuvat dokumentointiin taitojensa mukaan ja heitä ohjataan kokomaan dokumentteja itselleen merkityksellisistä asioista. Esiopetusryhmän yhdessä valitsemien ja lasten henkilökohtaisesti valitsemien dokumenttien avulla voidaan havainnollisesti kertoa esiopetuksen toiminnasta huoltajille. Näin myös huoltajat pääsevät osallistumaan toiminnan arviointiin, ideointiin ja kehittämiseen.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin avulla opettaja ja muu henkilöstö oppivat tuntemaan yksittäisiä lapsia, ymmärtämään heidän vuorovaikutussuhteitaan sekä lapsiryhmän ja henkilöstön vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on auttaa toteuttamaan esiopetusta lapsilähtöisesti. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapsen kasvun ja oppimisen tuen (luku 5 Lapsen kasvun ja oppimisen tuki) sekä oppilashuollon (luku 6 Oppilashuolto) toteuttamisessa. Lapsen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen oppimissuunnitelma sekä erityisen tuen piirissä olevien lasten henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ovat osa esiopetuksen pedagogista dokumentointia. Dokumentoinnin avulla saatua tietoa käytetään toimintakulttuurin, oppimisympäristöjen, työtapojen ja arvioinnin käytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti.

5.2.1. Pedagoginen dokumentointi Joroisissa

Joroisten esiopetuksessa tärkein pedagogisen dokumentoinnin työkalu on lapsen kasvunkansio. Kasvunkansio on lapsen oman elämän käsikirjoitusta. Kasvunkansio sisältää lapselle arvokkaista, merkityksellisistä tapahtumista tehtyjä dokumentteja, lapsen omaa ajattelua ja valintoja. Kansio sisältää aina lapsen omia tuotoksia: kertomuksia, satuja, loruja, piirustuksia ja ”tehtäviä”, joista lapsi on ylpeä. Jokainen kansioon tallennettu dokumentti kertoo jotain arvokasta tekijästään. Lisäksi lapsella voi olla ”sähköinen kasvunkansio”, joka mahdollistaa digitaalisen materiaalin kuten äänitteiden ja videoiden tallentamisen.

Esiopetuksessa kasvunkansiota kootaan yhteistyössä kodin kanssa. Kansio ei sisällä ainoastaan esiopetuspäivän tapahtumia ja esiopetuksessa koottua materiaalia, vaan huoltajat dokumentoivat kansioon kotona tapahtuneita lapselle merkityksellisiä asioita ja tuotoksia vähintään 2 kertaa esiopetusvuoden aikana.

Kasvunkansio on tietolähde sekä oppimisen ja arvioinnin väline: aikuisilla on mahdollisuus sen avulla perehtyä esioppilaan ajatteluun ja elämään ja esioppilas itse oppii havainnoimaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Tarkastelemalla vuosien varrella kansioon kerättyä materiaalia, hän huomaa kuinka on kasvanut, kuinka taidot ovat kehittyneet, käsitykset ja mielipiteet muokkautuneet. Tämä vahvistaa lapsen itsetuntoa.

Kasvunkansio on lapsen omaisuutta ja se on lapsen saatavilla. Hän voi itse tutkia ja esitellä aarteitaan toisille muille. Kasvunkansiota kootaan jo varhaiskasvatuksessa, josta se siirtyy esiopetukseen. Esiopetuksen päättyessä kootaan erillinen kirjanen esiopetusvuosien sivuista.

5.3. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta[59]. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä[60]. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Näitä tietoja voivat antaa lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. On tärkeää, että opettaja saa myös tietoa lapsen mahdollisesta tuesta ja tuen tarpeista esiopetusta edeltävästä varhaiskasvatuksesta. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista oppimissuunnitelmaa. Suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa otetaan huomioon, että opetussuunnitelman tavoitteet ovat opetukselle asetettuja tavoitteita, eikä esiopetuksessa ole yleisiä lapsille asetettuja osaamistavoitteita.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö seuraavat kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seuraamisen kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla[61]. Seuraaminen perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja kertomat kokemukset ovat osa havainnointia ja dokumentointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat arvokkaita. Kootun seurantatiedon ja sen perustalta tehtyjen arviointipäätelmien pohjalta opettaja kehittää opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämialueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan[62].

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[63]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisen toiminnan onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat perusopetuksen opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapsikohtaista oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Kokeilukunta vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta (tarkemmin luvussa 3.3 Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa). Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa molempien lukuvuosien päätteeksi kaksivuotisen esiopetuksen osallistumistodistus[64]. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään

todistuksen, kokeilukunnan, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 5.2.2021 hyväksymien kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen kokeilun aikana

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutumista seurataan ja arvioidaan kansallisesti ja paikallisesti. Kokeilukunnan tulee osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin kokeilulainsäädännön mukaisesti [65]. Ulkopuolisen seurannan ja tutkimuksen lisäksi kokeilukuntien tulee itse arvioida kaksivuotista esiopetusta[66]. Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisessä on kyse kansallisesti merkityksellisestä kokeilusta, joten oman toiminnan tavoitteellinen arviointi ja kehittäminen on osa kokeilua ja edellyttää suunnittelua ja johtamista heti kokeilun alusta. Kokeilukunta vastaa siitä, millaisia toiminnan arvioinnin ja henkilöstön itsearviointin menetelmiä kokeilun aikana käytetään. Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa esiopetuksen toteutuneesta laadusta, kokeilun onnistumisesta ja kaksivuotiseen esiopetukseen liittyvistä kehittämisen kohteista.

[59] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

[60] Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

[61] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

[62] Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

[63] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

[64] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

[65] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 10§ 1 mom. (1046/2020)

[66] Perusopetuslaki 21§ 2 mom. (2013/1296)

5.3.1. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Joroisissa

Joroisissa lasten kehityksen ja oppimisen arvioinnin välineinä on käytössä muun muassa 5-8 -vuotiaiden havainnointikaavake, varhaiskasvatuksen erityisopettajan tekemä viisivuotiaiden taitotasokartoitus, Ralla- leikin havainnointiväline, kontrolloitu piirrostarkkailu KPT sekä yleisen tuen tukitoimien arviointilomake.

5.4. Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa

Oppimisenalueet muodostuvat eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvistä, esiopetuksen kannalta oleellisista opetuksen tavoitteista. Vaikka oppimisen alueita muodostettaessa on otettu huomioon laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, on tärkeää, että opettaja ottaa ne huomioon opetusta suunnitellessaan. Oppimisen alueiden tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita. Lasten eheän päivän ja oppimisen jatkumon varmistamiseksi on tärkeää, että koko henkilöstö tuntee oppimisen alueiden tavoitteet ja muut luvussa 4 (Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa) määritellyt opetuksen tavoitteet.

Tässä luvussa kuvatut oppimisenalueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi.

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eheytytyn opetuksen periaatteiden mukaisesti opettaja yhdistelee eri oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia suunnitellessaan.

Oppimisen alueiden rinnalla toinen opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tärkeä tekijä ovat lasten mielenkiinnon kohteet. Tietoa lasten mielenkiinnon kohteista saa muun muassa havainnoimalla lasten toimintaa sekä keskustelemalla lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Myös lasten aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tietoa lasten kiinnostuksen aiheista. Opettaja käyttää koottua tietoa lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja lasten oppimisen yksilöllisessä tukemisessa. Lasten mielenkiinnon kohteet muuttuvat ja vaihtuvat esiopetuksen kuluessa, joten havainnointi ja yhteinen keskustelu ovat tärkeitä koko esiopetuksen ajan.

Lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen on osa lapsilähtöistä esiopetusta. Kiinnostavien asioiden ja teemojen opettelu motivoi lapsia oppimaan ja iloitsemaan oppimastaan. Samalla lapset saavat kokemuksia siitä, että heidän ajatuksensa ovat tärkeitä. Opettajan tehtävä on myös ohjata lapsia kokeilemaan ja opettelemaan uusia tietoja ja taitoja oppimisen alueiden mukaisesti. Lasten kanssa tutustutaan oppimisen alueiden sisältöön ja jutellaan siitä, mitä ne tarkoittavat.

Esiopetus on eheytyttyä opetusta, joka toteutetaan oppimiskokonaisuuksina. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa kehittyvien taitojensa puitteissa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

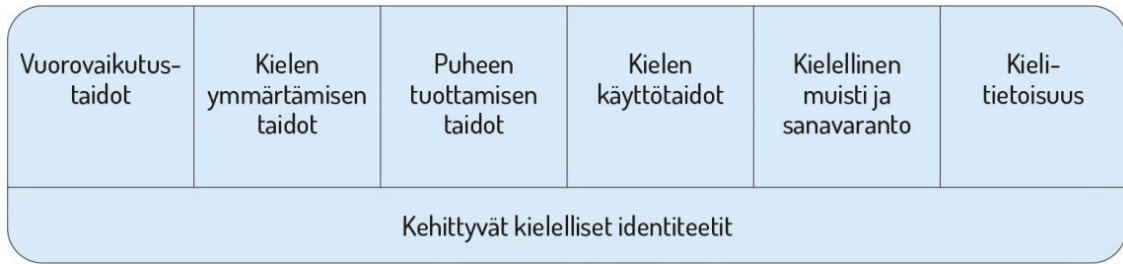
5.4.1. Kielten rikas maailma

Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen sekä oppimisen että tiedonhankinnan väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Kieli antaa lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa olevien lasten kielelliset taidot ja valmiudet vaihtelevat paljon. Opetusta eriyttämällä tarjotaan jokaiselle lapselle sopivia haasteita ja uuden oppimisen iloa. Esiopetuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin sekä tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.6 Laaja-alainen osaaminen). Lisäksi se on yhteydessä seuraaviin laaja-alaisen osaamisen alueisiin: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Esiopetuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan. Myönteinen palaute on tärkeää oppimisen ja motivaation kannalta.

Esiopetuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään esiopetuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia esiopetuksessa käsitellään luvussa 4.5 (Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia).

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Lasten kielelliset identiteetit** (kuvio 1) kehittyvät, kun heitä ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 1. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet esiopetuksessa.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa jokaisen lapsen **kielellisten taitojen ja valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä.

Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen kieli- ja tekstiympäristö. Lapsille tulee olla tarjolla monipuolista kuunneltavaa, luettavaa ja katseltavaa. Opetuksessa käytetään erilaisia tekstejä kuten lastenkirjallisuutta, lasten tietokirjoja, lehtiä, verkkotekstejä ja äänikirjoja. Lapsille luetaan ja kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaidon kehittymistä tukee se, että esiopetuksessa laajan tekstikäsitteilyksen mukaisesti puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, audiitiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä. Oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia kieltä; lukea, puhua ja kirjoittaa sekä laajentaa sanavarantoaan. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäintaitoihin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Vuorovaikutustaitoja vahvistavat lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja se, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan rohkaisemalla lapsia vuorovaikutukseen toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan kysymistä, pyytämistä, neuvottelemista ja toimimista erilaisissa tilanteissa. Opetuksessa voidaan käyttää erilaisia toiminnallisia menetelmiä kuten draamaa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen, keskusteleminen ja erityyppisten tekstien käsittely tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa esiopetuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Puheen tuottamisen taitoja vahvistetaan ohjaamalla kertovaan puheeseen ja keskusteluun eri tilanteissa. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Opetuksessa voidaan harjoitella keskittyneitä kuuntelua ja vuorottelua sekä intonaatiota, puheen sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä.

Lasten **kielen käyttötaitoja** vahvistetaan tarkastelemalla kielen käyttämistä eri tilanteissa. Erilaisiin teksteihin tutustumalla tuetaan kielen käyttötaitojen kehittymistä sekä puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havaitsemista. Lapsia ohjataan kertomaan, kuvailemaan ja selittämään sekä ilmaisemaan mielipiteensä ja eläytymään erilaisiin teksteihin.

Lasten **kielellisen muistin ja sanavarannon** kehitystä tuetaan esimerkiksi loruilla ja laululeikeillä, kielellä leikkittelyllä, nimeämisellä sekä käyttämällä erilaisia kuvaavia sanoja ja uusia käsitteitä. Erilaisten tekstien lukeminen, tarinoiden kerronta ja yhteinen keskustelu luetun pohjalta auttavat lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä mikä edistää oppimismotivaatiota. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi.

Lähiympäristön eri kielten ja lapsen oman kielenkäytön havainnointi tukee **kielitietoisuuden kehittymistä**. Opettajan tehtävänä on lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Lasten huomiota suunnataan sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten äänneisiin, kirjaimiin, tavuihin ja sanoihin. Lapsia ohjataan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä. Heitä kannustetaan ilmaisemaan itseään ja tuomaan ajatteluaan näkyväksi tuottamalla omia puhuttuja, kirjoitettuja ja audiovisuaalisia tekstejä. Tekstien tuottamisessa hyödynnetään käsin kirjoittamisen lisäksi digitaalista tekstinkäsittelyä. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

5.4.2. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Eri ilmaisutavoissa toteutuvat hahmottamisen, tekemisen ja tulkinnan vaiheet.

Esiopetuksessa jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus taiteellisiin elämyksiin, kokemuksiin ja omaan ilmaisuun. Ilmaisun eri muodot tuovat näkyväksi lapsen ajattelua, tunteita sekä tapaa nähdä ja kokea maailmaa. Harjoittelu tukee hyvinvointia sekä lasten keskittymiskyvyn, vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu- ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Ilmaisun eri muotojen harjoittelu vahvistavaa lasten kuuntelemisen, tavoitteellisen toiminnan ja vertaispalautteen taitoja. Erityistä huomiota kiinnitetään pienimpien lasten ilmaisutaitojen vahvistamiseen. Samalla heidän mahdollisuutensa osallistua ja tulla kuulluksi vahvistuvat.

Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista moninaisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa. Taiteen, kulttuurin ja eri ilmaisun muotojen harjoittelu ja kokeilut edellyttävät esiopetuksen toimintakulttuurin systemaattista kehittämistä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja omakohtaista suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan monipuolisesti eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehoittamisesta. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia erilaisista tavoista tehdä musiikkia yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteista.

Esiopetuksessa harjoitellaan monimateriaalisten **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen, jolla vahvistetaan heidän suhdettaan käsityökulttuuriin ja myönteisiä osallisuuden kokemuksiaan. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien (esim. kivi, puu, metalli) että pehmeiden (esim. villa, sammal, kangas) materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa, kiinnostuksen kohteidensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat aikuisten tuen avulla loogisesti eteneviä, pienten lasten osaamistasolle suhteutettuja, pitempiketoisia käsityöprosesseja. Työskentelyssä hyödynnetään paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä sekä kierrätysmateriaaleja.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väriihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä, äänellä ja keholla voidaan leikkiä ja kehittää vuorovaikutus- ja ilmaisun taitoja monipuolisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun ja vuorovaikutuksen keinoin. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi toimintaan sopivia loruja, runoja, satuja, kertomuksia, näytelmiä sekä muuta kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhdessä suunnitellusta prosessista ja yhteisestä esittämisestä. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta, tanssia ja sirkusta.

5.4.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin arvojen, katsomusten, perinteiden ja toimintamallien lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia toimia yhteiskunnassa ja ymmärtää moninaisuutta. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan vuoropuhelun harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Asioita on tärkeä käsitellä niin, että lapset voivat tuntea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyden ilmiöitä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin sekä pohtia tulevaisuutta. Opetetaan valmiuksia lähde- ja mediakriittisyyteen sekä digiturvataitoja. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen ajattelun ja toiminnan taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin uskontoihin ja katsomuksiin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aiheita lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan tutustua myös erilaisiin juhlaperinteisiin, kansanperinteen tarinoin, perinneleikkeihin ja vanhoihin lauluihin.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lapsille tarjotaan osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksia lähiympäristössään.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten kokemuksiin ja erilaisiin arjen tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, sukupuoleen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median sisällöt. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä ja lähiympäristössä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään tapakulttuuriin sekä vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviin juhliin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa ja heille tarjotaan mahdollisuuksia ihmetellä elämänkysymyksiä esimerkiksi leikkien, keskustellen ja luovasti itseään ilmaisten. Katsomuskasvatus antaa lapsille välineitä ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä käsitteitä ja kysymyksiä sekä valmiuksia rakentaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista identiteettiään. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

5.4.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Matemaattisten taitojen tukemisessa sekä teknologia- ja ympäristökasvatuksessa on keskeistä lasten omien havaintojen ja toiminnan sekä esiopetuksessa syntyvien tilanteiden hyödyntäminen ohjauksessa. Matemaattinen toiminta kehittää lapsen taitoja monipuolisesti. Lasten ympäristöä koskevien ja matemaattisten havaintojen arvostaminen sekä niiden edelleen rikastaminen ja jäsentäminen tukevat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito havainnoida ympäristön ilmiöitä sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä tukee matemaattista ajattelua ja edistää myös muiden taitojen oppimista. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa tuetaan lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota ympäristössä ilmeneviin matemaattisiin piirteisiin ja tehdään arjen matemaattista ajattelua näkyväksi. Opetus ja toiminta luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen, geometrinen käsitteiden sekä avaruudellisen hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa sekä tukea kaikkien lasten matemaattisia valmiuksia.

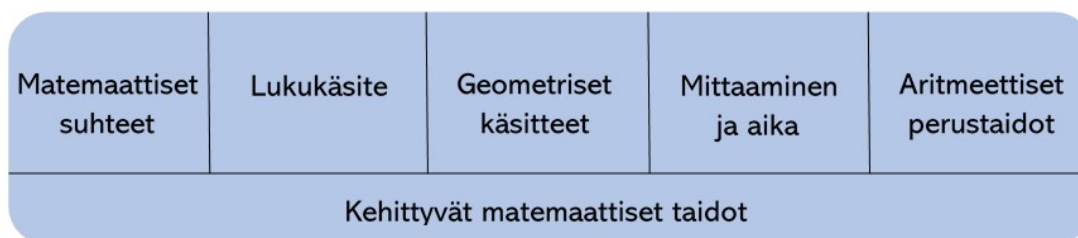
Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään ja perustelevaan omia ratkaisuja.

Tutkiva toiminta ja oppiminen ovat keskeisessä roolissa matemaattisten taitojen opettelussa sekä ympäristö- ja teknologiakasvatuksessa. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Matemaattisten taitojen perusta rakentuu jo ennen kouluikää. Lapsen matemaattinen ajattelu kehittyy, kun lapsi oppii tarkastelemaan ympäristöään ja toimintaa matemaattisista näkökulmista. Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan ja matemaattista ajatteluaan** toiminnallisesti, leikkien erilaisissa oppimisympäristöissä ja arjen tilanteissa. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin ja peruskäsitteisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Lapsia innostetaan jakamaan toisilleen havaintojaan ja syventämään sitä kautta yhteistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja ja toimintaa. Toiminta suunnitellaan niin, että se tarjoaa lapselle mahdollisuuksia opetella ja käyttää matemaattisia käsitteitä, luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia ja loogista ajattelua kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Opetus on leikillistä ja siinä hyödynnetään leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Kuvio 2. Lasten matemaattisen kehityksen keskeiset osa-alueet esiopetuksessa

Lasten matemaattiseen kehitykseen liittyvät osa-alueet eivät ole erillisinä opetettavia toimintoja vaan matemaattisten taitojen oppiminen tapahtuu usein samanaikaisesti.

Matemaattiset suhteet

Matemaattinen ajattelu lähtee liikkeelle havainnoista, niiden sanallistamisesta ja käsitteellistämistä. Lasten omaehtoisia ja yhteisiä havaintoja käsitteellistetään, niiden ominaisuuksia nimetään ja tunnustetaan ja havaintoihin liittyviä käsitteitä pyritään opetuksessa luokittelemaan. Matemaattis-loogisen ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymisen kannalta on kuitenkin oleellista, että lapsilla on paljon mahdollisuuksia harjoitella vertailla, luokitella, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Samalla harjoitellaan näihin liittyvien sijainti- ja suhderekäsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä. Lasten avaruudellista hahmottamiskykyä tuetaan arjen tilanteissa ja leikissä. Sijainti- ja suhderekäsitteitä ja niiden sanallistamista on erityisen tärkeä harjoitella ja tukea niiden lasten

kanssa, joille esiopetusryhmässä käytettävä opetuskieli ei ole ensisijainen. Muistia kehittävät pelit, leikit ja tehtävät tukevat lasten oppimista.

Lukukäsite

Lukukäsitteen muodostuminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Lasten lukukäsitteen kehittymistä tuetaan esiopetuksessa harjoittelemalla monipuolisesti lukujonotaitoja ja laskemalla pieniä lukumääriä. Lukujen luettelemisen taitoa vahvistetaan esimerkiksi sormien käytön, laulujen tai leikkien avulla. Lasten kanssa harjoitellaan lukumäärien laskemista erilaisista esineistä tai kuvista tai havainnoista muodostuvista joukoista osana arjen toimintaa. Joukon osia yhdistellään, erotetaan ja hajotetaan sekä lasketaan lukumääriä uudelleen. Erilaisia joukkoja ja niiden lukumääriä vertaillaan keskenään ja asetetaan järjestykseen. Toiminta vahvistaa lasten ymmärrystä lukusanojen ja lukumäärien yhteydestä sekä luo perustan ymmärtää lukujonon lukumäärien jonona. Esiopetuksessa harjoitellaan myös lukusanan ja lukumäärän yhdistämistä numeromerkkeihin sekä niiden järjestämistä lukujonoksi. Lukukäsitteelle syntyy vahva pohja, kun lapset saavat harjoitella lukujonoon liittyviä taitoja riittävän kauan toiminnallisesti ja yhteisesti puheen tukemana.

Geometriset käsitteet

Geometriassa tutustutaan kuvioihin, kappaleisiin ja niiden ominaisuuksiin. Erilaisilla harjoituksilla tuetaan tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan eri esineiden 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan näihin liittyviä sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä, vasemmalla ja oikealla ja joka toinen. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Geometrian sisältöjä ja muotokieltä tutkitaan myös liikkuen ja visuaalisen toiminnan sekä luovuuden kautta. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat tunnistamaan ja nimeämään niitä.

Mittaaminen ja aika

Mittaamisen peruseriaate vakiintuu lapsilla jatkuvien harjoitusten ja leikin avulla. Mittaamiseen liittyviä tavoitteita tarkastellaan sekä pituuden ja koon, että tilavuuksien ja määrän suhteen. Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Standardisoitujen mitta-asteikkojen sijasta hyödynnetään omaa kehoa sekä pedagogista välineistöä. Mittaaminen yhdistyy vertailun ja järjestykseen asettamiseen liittyviin toimintoihin ja opettaja tukee lapsia konkreettisesti ja kehollisesti mittaamisessa. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla sekä päivärytmiä visualisoimalla. Aikakäsityksen ja mittaamisen yhdistämistä esimerkiksi nopeuden arvioimisessa ja nopean ja hitaan vauhdin tuottamisessa hyödynnetään leikin kautta.

Aritmeettiset perustaidot

Esiopetuksessa aloitellaan yhteen- ja vähennyslaskujen muodostamista ja ratkaisemista. Harjoittelu aloitetaan pienillä lukumäärillä hyödyntäen leikkiä. Yhteen- ja vähennyslaskuja harjoitellaan havainnollisesti erilaisilla esineiden, kuvien tai havaintojen muodostamilla joukoilla samalla kielellistään. Lapsia ohjataan ymmärtämään lisäämisen ja vähentämisen käsitteitä kuten yksi vähemmän/yhden suurempi. Tavoitteena on, että lapsi oppii liittämään yhteen- ja vähennyslaskun arkielämän tilanteisiin.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Lasten luontosuhdetta ja myönteisiä luontokokemuksia tuetaan. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus-suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella

edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista, luonnonsuojelua sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttamaan kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsen kokoa suurempaa vastuuta siitä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen myös kierrätettäviä ja uudelleen käytettäviä materiaaleja. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

5.4.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän kokemuksensa pätevydestä ja taitonsa voivat vähitellen lisääntyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää fyysisen aktiivisuuden yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen fyysisesti aktiivisten leikkien kautta. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä osana arkea. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen ja luonnosta huolehtimiseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Oppimisympäristöjä muokkaamalla voidaan edistää monin eri tavoin lasten fyysistä aktiivisuutta sekä motorisia taitoja.

Esiopetuksessa vahvistetaan lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja. Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa. Lasten sosioemotionaalisia taitoja tuetaan ja kehitetään sekä edistetään myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmässä toimimisen taitoja. Sosioemotionaalisilla taidoilla ja niiden ohjaamisella sekä ryhmän ilmapiirillä on merkitystä muun muassa kiusaamisen yleisyyteen ja erilaisten ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella ja aikuisella on mahdollisuus tulla kuulluksi, kuulua ryhmään, olla aidosti osa kasvatusyhteisöä.

Esiopetuksessa lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa kaikkina vuodenaikoina. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Liikunnalliset pelit ja leikit kehittävät lasten matemaattisia ja kielellisiä valmiuksia. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikunnan lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan esimerkiksi pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa päivittäistä toimintaa rytmittäviä ruokailutilanteita käytetään hyvinvointia ja terveyttä edistävän syömisen, sekä **ruokaan ja ruokailuun liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa viihtyisiä, lapsia ohjataan hyviin tapoihin ja kestävään elämäntapaan. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana. Esiopetuksessa rakennetaan osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle, esimerkiksi pohtimalla yhdessä lasten kanssa miten roskasta tulee raaka-ainetta tai keskustelemalla teemoista omistamisesta yhteiskäyttöön ja kertakäyttöisyydestä korjattavuuteen.

Lapsia ohjataan ymmärtämään päivittäisen fyysisen aktiivisuuden, riittävän levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä

ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa ja leikeissä. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksessa ohjataan myönteiseen kehoitsetuntoon ja kehonkuvaan. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja fyysiseen koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

5.4.6. Oppimisenalueiden erityispiirteitä Joroisissa

Painotamme positiivista pedagogiikkaa esiopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa. Aikuiset antavat positiivista palautetta arjen eri tilanteissa niin lapsille kuin myös toisille työntekijöille. Tarpeettomat kiellot käännetään positiivisiksi toimintaohjeiksi, jolloin lapsen on helpompi toimia saamansa ohjeen mukaan. Onnistumisiin tartutaan ja niihin palataan. Esioppilaita kannustetaan löytämään omia luonteenvahvuuksiaan arjessa. Tärkeimpinä luonteenvahvuuksina esiopetuksessa nousevat esimerkiksi sinnikkyys, itsesääätely, myötätunto ja ryhmätyötaidot.

Korostamme esiopetuksessa tunnekasvatuksen merkitystä; arjessa harjoitellaan päivittäin tunteiden tunnistamista, nimemämistä sekä sääätelyä. Tunnekasvatuksessa käytetään apuna esimerkiksi kirjallisuutta, draamaa ja tunnekuvakortteja. Lisäohjeistusta tunnekasvatuksen toteuttamiseen löytyy kasvattajan käsikirjasta.

"Kestävän kehityksen kasvatus on vastuun antamista ja vastuun kantamista. Kestävän kehityksen työ on oman ja lähiyhteisön toiminnan tarkastelua kestävän kehityksen näkökulmasta. -- jotta yhteinen tulevaisuus olisi valoisa sekä ympäristölle että meille ihmisille." Tavoitteena on saada lapset ymmärtämään, että he ovat osa luontoa ja heillä on mahdollisuus tehdä ympäristötekoja. Näin lapselle syntyy halu suojella ympäristöä ja luontoa. Esiopetuksessa lajitellaan jätteet, vähennetään ruokahävikkiä, säästetään vettä ja paperia, kulutetaan tarpeen mukaan sekä suojellaan luontoa. Lasten kanssa käydään läpi sääntöjä luonnossa liikkumiseen.

Syksyisin esioppilaat vierailevat kotiseutumuseossa tutustumassa Joroislaiseen kulttuurihistoriaan.

Esioppilaille tarjotaan esiopetusvuoden aikana vähintään yksi kulttuuritapahtuma, kuten konsertti tai teatteriesitys. Esioppilaat pääsevät seuraamaan myös Wanhojen tansseja urheilutalolla. Jokainen esioppilas pääsee myös itse esiintymään. Esiopetuksessa valmistetaan esityksiä esimerkiksi pavelutalojen vanhuksille, perheille sekä toisille ryhmille.

5.5. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia

Esiopetussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista esiopetukseen osallistuvaa lasta. Lasten kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisön moninaisuutta laajentavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa esiopetuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi esiopetuksen kokonaisuutta.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[67]. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Opettajan, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielissä ympäristöissä lapsia ohjataan vuorovaikutukseen.

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa[68]. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielilylypöpetuksena. Kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Opettaja vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja vahvistetaan romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniryhteisön kanssa. Romaneilla on perustuslain mukaan oikeus kehittää omaan kieltään ja kulttuuriaan[69]. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikielen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kielellistä ja kulttuurista identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa ja rohkaista käyttämään lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa.

Esiopetuksessa tuetaan **monikielisten**, mukaan lukien kotikielenä suomea ja ruotsia puhuvien lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Lasten opetuskielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeet ja edellytykset huomioiden. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua opetuskieltä monipuolisissa vuorovaikutustilanteissa ja oppimisympäristöissä. Kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa.

Osa **maahanmuuttotauksista** lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan esiopetukseen. Esiopetus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen esiopetuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Kokeilutoimipaikoissa olevien maahanmuuttotauksista lasten opetuskielen oppimista voidaan tukea järjestämällä heille suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta. Opetus on tavoitteellisesti etenevää ja pedagogisesti suunniteltua ohjattua toimintaa, joka perustuu lapsen tarpeisiin. Opetusta toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa ja eri oppimisen alueiden sisältöjen kautta.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja kehittää myös **omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään**. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisuudelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkieliensä ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä.

Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaksikielisessä esiopetuksessa noudatetaan vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, luvussa 4.4 kuvattuja määräyksiä.

[67] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[68] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 mom.

[69] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 mom.

5.5.1. Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus Joroisissa

Joroisten esiopetuksessa toimitaan Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Joroisissa - käsikirjan ohjeiden mukaisesti.

5.6. Opetuksen tavoitteet ja toteuttaminen paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee olla luku, jossa käsitellään opetuksen tavoitteita ja toteutumista kaksivuotisessa esiopetuksessa.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

1. Esiopetuksen työtavat ja pedagoginen dokumentointi. Kuvauksessa noudatetaan perusteiden lukujen 4.1 (Monipuoliset työtavat) ja 4.2 (Pedagoginen dokumentointi) määräyksiä. Lukuja laadittaessa voi hyödyntää perusteiden luvun 4 (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa) tekstiä.

Paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään:

2. Perusteiden luku 4.3 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena. Perustetekstin lisäksi luvussa voi olla tarkentavia tietoja esimerkiksi käytävissä olevista teknisistä järjestelmistä tai lapsi-huoltaja-opettaja –keskustelujen käytännöistä.

3. Perusteiden luku 4.4 Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa kokonaisuudessaan. Perustetekstin lisäksi luvussa voi olla paikallisen pedagogisen kehittämisen tuloksena syntyneitä lisäyksiä.

4. Perusteiden luku 4.5 Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia. Tarvittaessa lukuun voi tehdä paikallisia lisäyksiä. Jos kokeiluun osallistuvissa yksiköissä järjestetään kaksikielistä esiopetusta, liitetään paikalliseen opetussuunnitelmaan vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 4.4 mukainen kuvaus kaksikielisestä esiopetuksesta.

Mahdollisia paikallisia lisäyksiä tehtäessä otetaan huomioon erityisesti kokeiluun osallistuvat pienimmät lapset.

6. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa noudatetaan perusopetuslain mukaisia vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattuja määräyksiä lasten kasvun ja oppimisen tuesta. Tarkemmat ohjeet kokeilukunnille on koottu alalukuun Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

Tarkempi kuvaus opiskeluhoitosuunnitelmassa: Lapsen, oppijan, oppilaan ja opiskelijan tuen ja opiskeluhoillon käsikirja

6.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä [70]. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun

varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

[70] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tarkempi kuvaus opiskeluhoitosuunnitelmassa: Lapsen, oppijan, oppilaan ja opiskelijan tuen ja opiskeluhoillon käsikirja

6.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Joroisissa

Joroisissa kasvun ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaa kolmiportaisen tuen -malli, joka muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen. Tarkempi kuvaus opiskeluhoitosuunnitelmassa: Lapsen, oppijan, oppilaan ja opiskelijan tuen ja opiskeluhoillon käsikirja

6.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[71]. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoillon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Opiskeluhoito).

[71] Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Tarkempi kuvaus opiskeluhoitosuunnitelmassa: Lapsen, oppijan, oppilaan ja opiskelijan tuen ja opiskeluhoillon käsikirja

6.2.1. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana Joroisissa

Avoin keskustelu huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan välillä on avainasemassa jokaisen lapsen kohdalla, tuen tarpeesta riippumatta. Päivittäiset kuulumisten vaihtamiset pitävät molemmat osapuolet ajan tasalla lapsen sen hetkisistä tarpeista.

Lapsella voi olla käytössä yksilöllinen kalenteri, johon kirjataan päivän tapahtumia yhdessä lapsen kanssa keskustellen niin kotona kuin esiopetuksessa. Yksilöllinen kalenteri kulkee lapsen mukana kotiin ja esiopetustyksikköön. Kalenterin avulla lapsi muistaa päivän tapahtumat ja pystyy keskustelemaan niistä. Kalenteri on ensisijaisesti lapsen kommunikaation tukiväline, mutta toimii myös tiedon välittäjänä kodin ja esiopetuksen välillä.

6.3. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

6.4. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti[72]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa[73]. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan[74]. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa[75]. Laadimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

[72] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

[73] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

[74] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

[75] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

6.5. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[76]. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisulla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen opiskeluhoolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys[77]. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.[78]

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhoollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös[79]. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa[80]. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti[81]. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen[82]. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[83]. Päätös on aina perusteltava[84]. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[85]. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.[86] Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelystä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi[87]. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin[88]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. [89] Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.[90] Päätös pidennetyistä oppivelvollisuuksista tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. [91] Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin[92] eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

[76] Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

[77] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

[78] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

[79] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

[80] Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

[81] Hallintolaki (434/2003)

[82] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

[83] Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

[84] Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

[85] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

[86] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[87] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[88] Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

[89] Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

[90] Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

[91] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

[92] Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

6.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa[93]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkittamis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[94]. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkittamisesta esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkittamis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

[93] Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

[94] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

6.7. Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät paikallisesti päätettävät asiat on kuvattu vuoden 2014 Esiopetuksen perusteissa luvussa 5.7.

Paikalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään vuoden 2014 Esiopetuksen perusteiden mukaan laadittu, paikalliseen esiopetuksen opetussuunnitelmaan sisältyvä Kasvun ja oppimisen tukea käsittelevä luku. Mikäli luvussa havaitaan puutteita, voi niitä korjata.

Lapset, jolle on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta[95] voivat saada perusopetuslain mukaisen esiopetuksensa osallistumalla kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun[96]. Tarvittaessa päätös voidaan tehdä kaksivuotisen esiopetuksen aikana. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) luvun 5.5 (Eriyinen tuki) mukaisesti.

Opetuksen järjestäjä pitää huolta siitä, että kokeiluun osallistuva opetushenkilöstö tuntee perusopetuslain tukea koskevat säädökset sekä osaa toimia Esiopetuksen perusteet 2014 mukaisten tuen määräysten ja paikallisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

[95] Perusopetuslaki 25 § 2 mom. ja 26 § 1 mom. (477/2003)

[96] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 2§ 3 mom. (2020/1046)

Esiopetus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä, oppimista sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueella eripituisia aikoja. Tuen tarve voi syntyä myös silloin, kun lapsen kasvuolot vaarantuvat eivätkä näin ollen turvaa lapsen terveyttä, kasvua ja hyvinvointia.

Joroisten esiopetuksessa yleisen ja tehostetun tuen oppimissuunnitelmat sekä hojks kirjataan ja arkistoidaan Wilmassa.

Yleinen tuki

Yleinen tuki on laadukasta pedagogiikkaa ja kuuluu kaikille lapsille. Esiopetuksen laadukas perusta rakentuu vahvaan perusosaamiseen ja lapsen kehityksen tuntemukseen. Tämä tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön järjestämistä yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi. Yleinen tuki edellyttää tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Varhaisen tuen tulee olla tasavertaista, oikea-aikaista ja riittävää.

"Yleiseen tukeen kuuluu esimerkiksi seuraavia asioita:

- turvallisen ilmapiirin luominen ryhmään
- arjen struktuurien käyttöönotto
- tilanteiden ennakointi
- osallistamisen menetelmät
- leikin ohjaaminen
- rakentava vuorovaikutus
- jokaisen lapsen vahvuusperustainen huomioiminen
- rakentava ja ohjaava palautteen anto
- sensitiivisyys
- monikanavainen ohjaus ja opetus
- opetuksen ja tehtävien eriyttäminen
- joustavien ryhmien muodostaminen
- ympäristön räätälöinti"

Lähde: Sandberg, E. (2021). Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. PS-kustannus, s. 32.

Esioppilaan oppimissuunnitelma laaditaan syksyllä ja sitä arvioidaan keväällä, tarvittaessa useammin. Henkilökunta tutustuu esioppilaaseen havainnoimalla ja keskustelemalla esioppilaan ja huoltajien kanssa. Suunnitelman laatimiseen, seurantaan ja arviointiin osallistuvat

huoltajat, esioppilas ja esiopettaja sekä tarvittaessa muita esioppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeitä henkilöitä kuten erityisopettaja, perhetyöntekijä, puhe- tai toimintaterapeutti. Lapsi on mukana koko keskustelun ajan oman elämänsä asiantuntijana. Hän on keskustelun päähenkilö ja paras asiantuntija. Lapsi esittelee keskustelussa kasvunkansionsa huoltajille. Lapsen esiopetussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden saavuttamista arvioidaan muun muassa kasvunkansion avulla. Joroisten kunnassa käytetään valtakunnallista esioppilaan oppimissuunnitelmalomaketta, joka täytetään ja arkistoidaan Wilmassa.

Esiopetuksen oppimissuunnitelmaan (leops) kirjataan lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet. Tavoitteiden täytyy olla tarkasti määriteltyjä, mitattavia, lapsen saavutettavissa olevia, realistisia ja aikataulutettuja. Tavoitetta asettaessa on hyödyksi pohtia "millaisia taitoja lapsi tarvitsee lisää, jotta havaitut haasteet voidaan ylittää ja samalla tukea lasta mahdollisimman hyvin (Sandberg, E. (2021). Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. PS-kustannus, s. 42.)". Oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan, lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet. Oppimissuunnitelmaan kirjataan myös millaisilla pedagogisilla ratkaisuilla kirjatut tavoitteet saavutetaan. Opettaja kirjaa täsmällisesti ja selkeästi aikuisen toimintaan perustuvat lapsen tukimuodot, ratkaisut, jossa lapsi on aktiivinen toimija harjoittellessaan taitoa sekä kuinka kasvu- ja oppimisympäristö rakennetaan mahdollistamaan lapsen taitojen harjoittamisen. Kirjattu tavoite avataan yhdessä lapsen kanssa oppimista ja toimintasuunnitelmaan kuvasarjana, jonka alussa on kuvat harjoittelun eri vaiheista ja viimeisenä saavutetusta tavoitteesta. Suunnitelma liitetään kasvunkansioon. Keskustelun yhteydessä huoltajat arvioivat esiopetuksen käytäntöjä ja toimintaa sekä keskustelua. Arviointeja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tehostettu tuki

Mikäli esiopetusryhmän henkilökunta huomaa yleisen tuen olevan riittämätöntä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, asiasta keskustellaan ensin lapsen huoltajien kanssa. Tämän jälkeen esiopetuksen henkilöstö havainnoi lapsen toimintaa eri tilanteissa ja arvioi lapselle annettun tuen riittävyttä kolmen kuukauden ajan kirjaten huomioita Yleisen tuen tukitoimien seuranta – lomakkeelle.

Havainnointijakson päätteeksi ryhmän opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekevät kirjallisen pedagogisen arvion, joka on kuvaus lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanteesta henkilöstön, huoltajien ja lapsen näkökulmista. Siihen kirjataan lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, johdonmukaisesti jokaisen aikuisen toimesta käytössä olleet yleisen tuen tukimuodot sekä arvio tehostetun tuen tarpeesta. Pedagoginen arvio käsitellään monialaisessa työryhmässä, johon kuuluvat huoltajat, esiopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, psykologi ja neuvolan terveydenhoitaja. Pedagogisen arvion käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyssä päätetään siirretäänkö lapsi tehostettuun tukeen. Tarvittaessa perhe ohjataan tarkempaan tuen tarpeen arviointiin, esimerkiksi psykologin, puhe- tai toimintaterapian arvio.

Tehostetun tuen tavoitteena on vahvistaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä ja varmistaa oppimisen ilo sekä onnistumisen elämykset. Tehostettu tuki on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää, usein on käytössä useampi tukimuoto ja osa-aikainen erityisopetus. Tehostettua tukea annetaan niin pitkään ja siinä laajuudessa kuin lapsi tarvitsee. Jos todetaan, ettei tehostetulle tuelle ole enää tarvetta, laaditaan pedagoginen arvio ja lapsi siirretään yleiseen tukeen.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan kirjataan ne pedagogiset ratkaisut ja menetelmät, joilla lapsen kasvua ja oppimista voidaan tukea tehostetusti. Suunnitelmassa huomioidaan lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet ja suunnitellaan tarvittavat pedagogiset menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ei kirjata lääketieteellisiä luokitteluja. Suunnitelmassa huomioidaan lapsen tukeen liittyvät pedagogiset ratkaisut, joustavat ryhmittelyt, monikanavaiset opetusmenetelmät ja työskentelytavat, sekä kommunikointitavat, esim. tehostettu kuvakommunikaation tarve. Oppimissuunnitelmaan kirjataan myös oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut, lapselle tarjottavan osa-aikaisen erityisopetuksen suunnitelma ja lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja konkreettiset toimet. (Sandberg, E. (2021). Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. PS-

kustannus, s.33-34.) Tehostun tuen oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen, huoltajien, esiopettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä kuntouttavan henkilöstön kanssa. Oppimissuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista arvioidaan vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana.

Erityinen tuki

Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen kasvu- ja oppimisedellytyksiään.

Jos yleisen ja tehostetun tuen tukitoimet eivät ole riittäviä, tehdään pedagoginen selvitys, joka käsitellään monialaisessa työryhmässä. Työryhmään kuuluvat huoltajat, esiopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päiväkodin johtaja ja psykologi. Selvityksen perusteella päätetään siirretäänkö lapsi erityiseen tukeen. Viranhaltijapäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee sivistysjohtaja.

Erityinen tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä huoltajien, esiopetushenkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä mahdollisten kuntouttavien tahojen kuten puhe- ja toimintaterapeutin kanssa. Erityinen tuki sisältää yleisen ja tehostetun tuen piirissä käytettyjen menetelmien lisäksi sekä rakenteellisia tukitoimia kuten ryhmäkoon pienentämistä tai kasvattajien määrän lisäämistä että varhaiskasvatuksen erityisopettajan vahvan tuen. Jos todetaan, ettei lapsi enää tarvitse erityistä tukea, laaditaan pedagoginen selvitys ja lapsi siirretään tehostettuun tukeen.

7. Opiskeluhoolto

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja sen muutoksen mukaisia opiskeluhooltoon liittyviä määräyksiä [97]. Tarkemmat ohjeet kokeilukunnille on koottu alalukuun Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia [98].

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa [99]. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää [100]. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus [101].

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa [102]. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut [102a]. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat [102b].

[97] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287) ja (377/2022)

[98] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)

[99] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 §

[100] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

[101] YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[102] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § (377/2022)

[102a] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

[102b] Terveystuolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (377/2022)

Tarkempi kuvaus opiskeluhooltosuunnitelmassa: Lapsen, oppijan, oppilaan ja opiskelijan tuen ja opiskeluhoollon käsikirja

7.1. Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Esiopetuksen perusteiden luvussa Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma määrätään paikallisesti päätettävistä opiskeluhooltoon liittyvistä asioista ja lakisääteisen opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laadinnasta. Luku on uudistettu vastaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutosta [134].

Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma [134a]. Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmasta määrätään yksityiskohtaisesti vuonna 2022 uudistetuissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Määräys 102/011/2014). Kokeiluopetussuunnitelmaan kirjataan, millä nimellä ja mistä opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma on luettavissa. Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltohooltosuunnitelman voi myös lisätä kokeiluopetussuunnitelmaan liitteeksi.

On todennäköistä, että osa kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvasta henkilöstöstä ei tunne oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja ja sen mukaisia paikallisia toimintatapoja. Tästä syystä on tärkeää, että esiopetuksen järjestäjä pitää huolta siitä, että esiopetuskokeilussa toimiva opetushenkilöstö tuntee opiskeluhoollon lainsäädännön sekä perusteiden mukaiset paikalliset toimintatavat.

[134] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (377/2022)

[134a] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

OPPILASHUOLTO JOROISTEN ESIOPETUKSESSA

Joroisten esiopetuksen oppilashuolto toteutetaan päiväkotien yhteisen monialaisessa yhteistyössä tehdyn esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelma on päivitetty toukokuussa 2021. Suunnitelma pohjautuu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, jonka tavoitteina ovat edistää lasten hyvinvointia, terveyttä ja oppimista, ehkäistä ongelmien syntymistä, vahvistaa lasten ja huoltajien osallisuutta sekä tarjota matalan kynnyksen tukea hyvinvointiin. Päiväkotien yhteinen oppilashuoltosuunnitelma korvaa yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman.

Oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta Joroisten esiopetuksessa ohjaavat lisäksi Joroisten ja Varkauden yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä Joroisten yhtenäiskoulun opetussuunnitelmaan sisältyvä oppilashuollon kuvaus. Oppilashuoltosuunnitelmassa on huomioitu sekä huoltajilta että lapsilta saatu suullinen ja kirjallinen palaute esiopetuksen arjen kehittämiseksi. Joroisten esiopetuksen oppilashuoltotyössä kehittämiskohteena on lasten ja huoltajien osallisuuden lisääminen esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Positiivinen pedagogiikka toiminnan keskiössä

Joroisten kunnan esiopetuksessa toimitaan positiivisen pedagogiikan periaatteiden mukaisesti. Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka juontaa juurensa positiiviseen psykologiaan. Se perustuu käsitykseen lapsesta aktiivisena toimijana ja merkitysten rakentajana. Se nostaa keskiöön lasten osallisuuden, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Sen tavoitteena mahdollistaa yksilön ja yhteisön kokonaisvaltaisen kukoistuksen.

Positiivinen pedagogiikka on ennen kaikkea hyvinvoinnin edistämistä. Pedagogiikan keskiössä on luonteenvahvuuksien ja sosio-emotionaalisten taitojen arvostaminen ja opettaminen. Keskeistä on ymmärtää myönteisten tunteiden ja lämpimän vuorovaikutuksen merkitys hyvälle oppimiselle ja kasvulle.

Positiivisen pedagogiikan keinoin voimme harjoittaa kykyämme havaita myönteisiä tunteita ja myös tavoitteellisesti lisätä myönteisiä kokemuksia arkeen. Kun lapsi harjoittelee huomaamaan omat onnistumisensa, kokemukset muuttavat häntä pysyvästi vahvemmaksi ja hän löytää puskuria myös elämän vastoinkäymisten varalle (resilienssi).

ESIOPETUKSEN OPPILASHUOLTORYHMÄT

Joroisissa toimii Varkauden kanssa yhteinen oppilashuollon ohjausryhmä ja päiväkotien yhteinen oppilashuoltoryhmä. Yksittäistä esioppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Moniammatillinen oppilashuollon ohjausryhmä

Joroisissa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa Joroisten ja Varkauden yhteinen moniammatillinen oppilashuollon ohjausryhmä. Tähän kaksi kertaa vuodessa kokoontuvaan, ohjausryhmään kuuluvat sivistysjohtajat, johtavien viranhaltijoiden edustus esiopetuksesta, perusopetuksesta, lukiosta, ammatillisen toisen asteen koulutuksesta, nuorisotoimesta, neuvola-, koulu-, ja opiskeluterveydenhuollosta.

Päiväkotien yhteinen oppilashuoltoryhmä

Joroisissa esiopetusta tarjotaan Päiväkoti Pyrrissä ja Kuvansin päiväkodissa. Päiväkodeissa toimivassa esiopetuksessa on oma yhteinen oppilashuoltoryhmä, joka vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Työryhmää johtaa ja kutsuu koolle varhaiskasvatuspäällikkö. Työryhmä on monialainen ja siihen kuuluvat päiväkodin johtajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, neuvolan terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori/sosiaalityöntekijä. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä

Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa esiopettaja tai päiväkodin johtaja. Asiantuntijaryhmän monialaisuus ja tapauskohtaisuus perustuu yksilölliseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan kirjallista suostumusta.

YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO

Yhteisöllinen oppilashuolto on luonteeltaan ennaltaehkäisevää koko esiopetusyhteisön hyvinvointia lisäävää toimintaa. Suunnittelussa ja toteutuksessa ovat aktiivisesti mukana esiopetushenkilöstön lisäksi lapset ja huoltajat.

YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä.

Lapsen jatkuva havainnointi on ensiarvoisen tärkeää, jotta lapsen arjessa tapahtuvat kasvua, kehitystä ja terveyttä uhkaavat asiat tulevat huomioiduksi ja niihin reagoidaan ajoissa. Lapsen kasvua, kehitystä ja terveyttä uhkaavia tekijöitä ovat mm. vanhemmuuteen liittyvät vaikeudet, vanhempien alkoholin käyttö, lapsen psyykkinen oireilu, perheenjäsenten väliset ristiriidat tai lapsen rajaton käytös. Lapsen toimintaa näkyväksi tekevä kasvunkansio on erinomainen havainnoinnin väline. Kasvunkansion avulla voivat esiopetuksen henkilökunta ja huoltajat seurata lapsen kehittymistä. Lapsi oppii kasvunkansion avulla itse seuraamaan omaa kehittymistään, iloitsemaan omien taitojensa sekä tietojensa karttumisesta, jolloin hänen itsetuntonsa ja itsetuntemuksensa kehittyvät.

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa kootaan monialainen oppilashuoltoryhmä yksittäisen lapsen asioiden käsittelyä varten. Keskustelun pohjalta laaditaan oppilashuoltokertomus. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

OPPILASHUOLLON SUUNNITELMAN TOTEUTTAMISEN ARVIOINTI JA PÄIVITYS

Esiopetuksen henkilöstö arvioi ja kehittää oppilashuoltoa jatkuvasti pedagogisen johtamisen suunnitelman mukaisesti.

Huoltajat arvioivat oppilashuollon toteutumista päivittäisissä tapaamisissa sekä Wilman välityksellä. Huoltajat ja lapset arvioivat esiopetussuunnitelman ja oppilashuoltosuunnitelman toteutumista pedagogisen johtamisen suunnitelman mukaisesti. Koonti huoltajien arvioinnista jaetaan päiväkotien yhteisen oppilashuoltoryhmän jäsenille. Oppilashuoltoa kehitetään huoltajien palautteen pohjalta.

Suunnitelma tarkistetaan vuosittain päiväkotien yhteisessä oppilashuoltoryhmässä.